

LETNIK XXXVI, ŠTEVILKA 1/2020

NOVA GLASILO
FILATELISTIČNE
ZVEZE SLOVENIJE

FILATELIJA

ISSN 1408-0303

V tej številki si lahko preberete:

Peter Suhadolc Beseda predsednika	3
Veselko Guštin Miroslav Oražem, avtor znamk »Priključitev Slovenskega Primorja in Istre« 1945 – 2. del	4
Boštjan Petauer Ob 150. obletnici izida prve dopisnice	10
Veni Ferant Mednarodno srečanje v Ljubljani	15
Janez Cerkvenc, Bojan Kranjc, Boštjan Petauer Numerično vrednotenje barvnih tonov in odtenkov prvih slovenskih znamk – Verigarjev	16
Veselko Guštin Zgodba o pismu – 11	19
Veselko Guštin Službene znamke	20
Veselko Guštin Potovanje po Panamskem prekopu	22
Marjan Perkman Slovenske plačilne in čekovne nakaznice	24
Marjan Perkman Avstrijske plačilne nakaznice 1919–1921	26
Alojz Tomc Pošta na Bučki skozi čas – 4. del	29
Primož Čebulj Glagolica	38
Marjan Malič Nova filatelija, poslana FD Nova Gorica	43
Veni Ferant Razstava o slovenski književnosti	44
Mitja Pelicon Prva razstava na OŠ Koper	46
Veni Ferant Pol stoletja FD Žalec	47

NOVA GLASILO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

FILATELIJA

„Za bogatitev in širjenje filatelističnega znanja.“

NOVA FILATELIJA Glasilo Filatelistične zveze Slovenije

Filatelistična zveza Slovenije (FZS) je registrirana v Ljubljani kot neprofitna organizacija zveze filatelističnih društev v Sloveniji.

FZS je članica Mednarodne filatelistične zveze (Federation International de Philatelie - FIP) in Združenja evropskih filatelističnih zvez (Federation Of European Philatelic Associations - FEPA).

Za izdajatelja:
Peter Suhadolc, predsednik FZS.

Uredniški odbor

Glavni in odgovorni urednik:
Veni Ferant
e-naslov: veni.ferant@gmail.com

Člani uredniškega odbora:
Bojan Bračič, Veselko Guštin, Igor Pirc, Alojz Tomc.

Ponatis člankov z navedbo avtorja je dovoljen samo s pisnim soglasjem uredništva.

Fotografija na ovitku:
Osnutek neizdane znamke Miroslava Oražma za 25 stotinov Lire za Slovensko Primorje in Istro, 1945.

Oblikovanje in priprava za tisk: Veni Ferant.

Tisk: Tiskarna Koštomaj, Celje. Marec 2020.

Naklada: 850 izvodov.

Naslov uredništva: Filatelistična zveza Slovenije,
p.p. 1584, 1001 Ljubljana.
<http://www.fzs.si>

ISSN 1408-0303

Cena: 2 €, za tujino 3 €.

Člani FZS prejema glasilo brezplačno.

Beseda predsednika FZS

Dragi prijatelji filatelisti!

Tokrat je zadnjič, da vas nagovarjam v Besedi predsednika. Moj drugi mandat na vrhu naše Zveze se bliža koncu, saj bo maja meseca na vrsti volilni zbor članov. Nastopil bo nov predsednik, ki bo Zvezo vodil naprej in v naslednji številki boste lahko prebral njegov nagovor.

Na zboru članov bomo volili vse organe Zveze FZS. Želim si, da bi jih vsaj delno prenovili, še posebno Izvršni odbor. Kot

veste, je IO tisti organ, ki bedi nad tem, da so sklepi zbora članov izvršeni, vodi delo in materialno-finančno poslovanje Zveze, obravnava poročila in predloge članov-društev. Je torej vez med društvi in vodstvom Zveze. Zato je prav, da je čimveč društev preko člana IO prisotnih v vodstvu Zveze. IO aktivno spremlja seveda predvsem delo uprave in njena poročila, saj so člani uprave tisti, ki se vsakodnevno ubadajo z delovanjem Zveze, ter ji daje smernice za nadaljnje delo.

Sam sem prisoten v IO od leta 1992, ko sem bil kooptiran vanj, od leta 1994 pa izvoljen. Od leta 2000 sem bil podpredsednik Zveze, od leta 2012 pa njen predsednik. Zveza se je v teh letih znatno okrepila in se uveljavila na evropskem in tudi svetovnem nivoju. Postali smo mednarodni sodniki, predsedniki in sekretarji regijskih združenj, sekretarji evropske filatelistične zveze FEPA in člani ter predsedniki ene od FIP komisij. Danes se potegujemo za mesto člana v FIP upravi. Razstavljali smo po celem svetu in se povzpeli od bronaste do zlate kolajne na FIP nivoju. Vedno smo spodbujali regijsko povezovanje, se udeleževali razstav v sosednjih državah in postali člani regijskih združenj Alpe Jadran Filatelija, Balkanfila in nazadnje še Multilaterale.

Tudi na državnem nivoju smo dosegli znatne rezultate. Pripredili smo štiri odmevne Alpe Jadran razstave: Ljubljana 1999, FILA 2006 Maribor, MARIBOFILA 2012 (skupno z Balkanfilo) in SLOVENIJA 2019 v Kamniku ter organizirali devet Enookenskih razstav v Kranju. Sodelovali smo pri celi vrsti regijskih razstav FIMERA in FIRAMLA in državnih MaksiRavne razstavah, posvečenih razglednicam in maksifiliji.

Veliko je bilo truda pri vsem tem, ampak še več ga bo potrebnega, da ohranimo ta nivo in našo razpoznavnost. Verjamem, da bomo s skupnimi močmi dosedanjo uspešno dejavnost ne le ohranili, ampak še presegle.

Hvala za vse to dosedanjemu plodnemu ekipnemu sodelovanju v upravi in Izvršnem odboru. Hvala tudi Nadzornemu odboru za budno spremljanje materialno-finančnega poslovanja in Častnemu razsodišču za dobro delo. Novim organom Zveze in njenemu predsedniku pa dobro delo in obilo uspeha!

*Peter Suhadolc
Predsednik Zveze FZS*

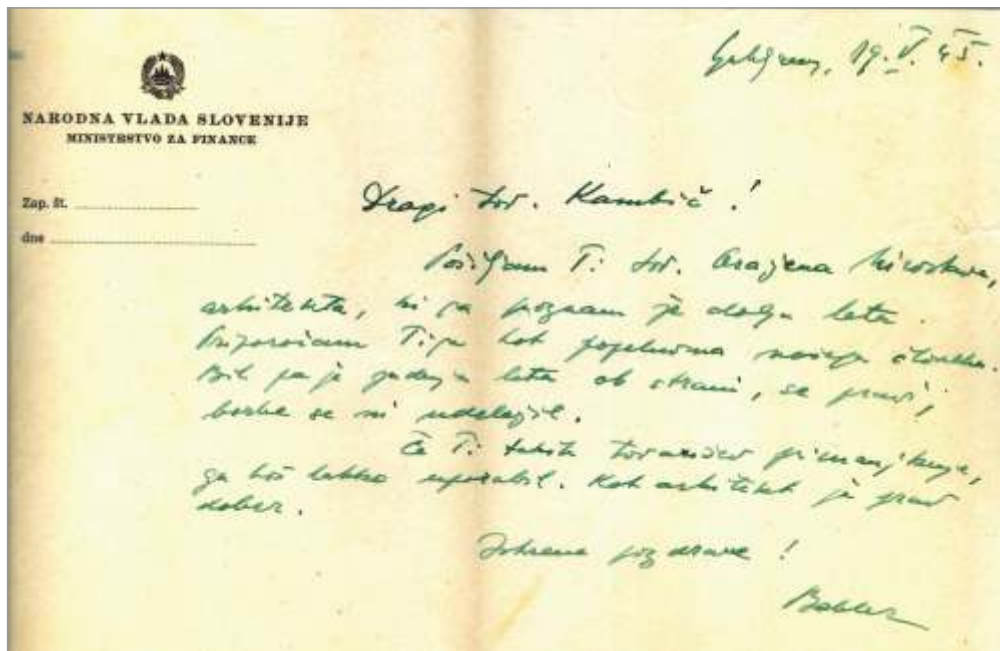
Veselko Guštin

Miroslav Oražem, avtor znamk »Priključitev Slovenskega Primorja in Istre« 1945 – 2. del

Če smo v prvem delu obravnavali serijo, ki je izšla pred 75 leti in je bila njena predstavitev v Postojnski jami 15. maja 1945, bomo v tem delu pisali o seriji, ki jo je Oražem narisal v maju 1945 za »Priključitev Slovenskega Primorja in Istre k Jugoslaviji«. Da je bil Oražem res določen kot edini risar, oblikovalec znamk in človek, vreden zaupanja, bomo podkrepili z dvema dopisoma.

Iz prvega pisma z dne »Ljubljana, 19.V.45« (domnevamo, da ga je prenesel sam Oražem) Narodne vlade Slovenije,

Ministrstva za finance, Aleša Beblerja tov. Dr. Mihi Kambiču, ministru za gradnje, Ljubljana /v rokopisu/:

Slika 1

Na sliki 1 lahko preberemo: »Dragi tov. Kambič! / Pošiljam Ti tov. Oražma Miroslava, arhitekta, ki ga poznam že dolga leta. Priporočam Ti ga kot popolnoma našega človeka. Bil pa je zadnja leta ob strani, se pravi, borbe se ni udeleževal. / Če ti takšnih tovarišev

primanjkuje, ga boš lahko uporabil. Kot arhitekt je prav dober. / Iskrene pozdrave! /Bebler.«

Iz vsebine sklepamo, da je bilo kaj kmalu po zasedbi /osvoboditvi/ Slov. Primorja in Istre (1. maja 1945) določeno, da se naredijo tudi posebne priložnostne znamke.

Slika 2: prvih 5 znamk za predvideno »Priključitev Slovenskega Primorja in Istre« k Jugoslaviji leta 1945.

V zavesti ljudi, predvsem Primorcev, je bilo, da kot zmagovalcem Jugoslaviji pripada ozemlje Slovenskega Primorja in Istre. Zato je arhitekt Oražem začel kmalu po koncu vojne z izdelavo znamk. Predvidel je 5 znamk z motivi Reke, Pulja, Gorice in Rovinja ter zemljevidom celotnega Slovenskega Primorja in Istre – kot dela Jugoslavije. Sklepamo, da je v to serijo vključil motiv galeba (znamko za letalsko pošto). Povejmo tudi to, da so vse znamke spodaj imele napis JUGOSLAVIJA ЈУГОСЛАВИЈА. Pripravil je tudi tri motive z nošami (Slovenije, Dalmacije in Makedonije), a žal nismo mogli ugotoviti namena. Imajo pa vsi trije motivi nekaj skupnega: obe republikli in pokrajina so pravi preporod doživele prav v letu 1945. Tudi te znamke so imele napis Jugoslavija v latinici in cirilici. Kot zanimivost tudi povejmo, da nobene od

teh znamk nimajo označene valute (npr. Lire ali Din). Samo pri osnutku za »Priključitev Slovenskega Primorja in Istre« k Jugoslaviji (jugoslovanska je izšla 16. septembra 1947) je označena vrednost 10 din. Ta osnutek ni bil sprejet, pač pa so sprejeli zelo podoben osnutek oblikovalca Vicića.

O samih zgodovinskih dejstvih lahko veliko preberemo tako na spletnih straneh, kot v kaki knjigi iz knjižnice. Je pa res, da je zelo težko dobiti objektivni opis dogodkov. Zame je še najboljša knjiga izpod peresa A. C. Novaka, Trieste 1941-54, *La lotta politica, etnica e ideologica* (Trst 1941-54, Politični, etnični in ideološki boj), založba Mursia, 1996. Res je dostopna samo v italijanščini, a obstajata tudi dva izvoda v angleščini v dveh slovenskih knjižnicah! Žal pa slovenskega prevoda ni!

O redni izdaji, ki se je pripravljala za Slovensko Primorje in Istro, smo pisali v NF, št. 3/2019. Drugo pismo z dne 21. 6. 1945, vidimo ga na sliki 3, je pooblastilo, ki ga je poslal Aleš Bebler, Narodna vlada Slovenije, Ministrstvo za finance, tovarišu Oražmu:

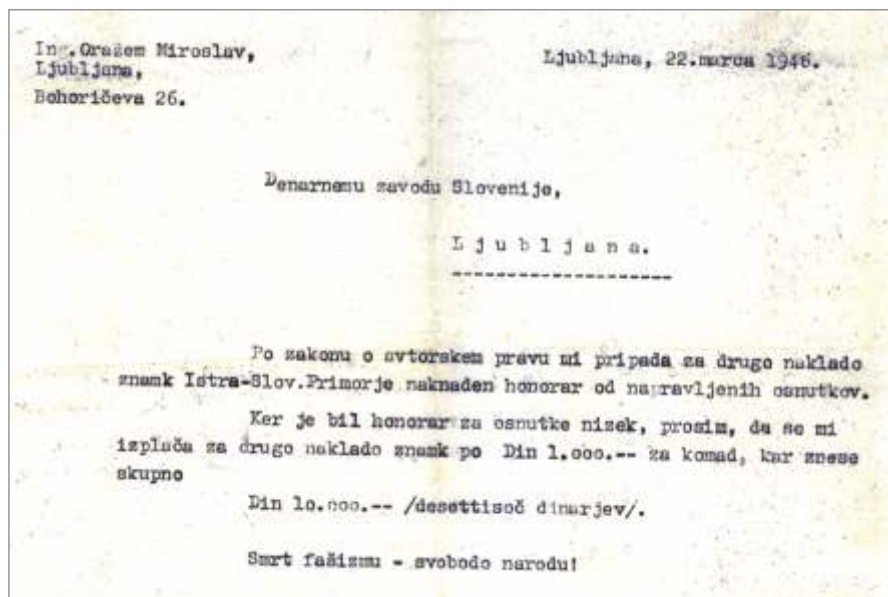

Besedlo na sliki 3: »Pooblastilo. / *Pooblaščan tov. Ing. Oražma Miroslava, da ima polno moč pri naročilu za tisk poštnih znamk in vodstvo pri njih izvedbi. / Smrt fašizmu – svoboda narodu! / Minister za finance / Dr. Aleš Bebler.*

Kot beremo, je imel tov. Oražem proste roke pri izbiri motivov in tiskanju znamk. Sam je tudi izbiral naklade in motive, ki so se večkrat menjali, tudi zaradi hitro se spreminjajočih političnih dogodkov.

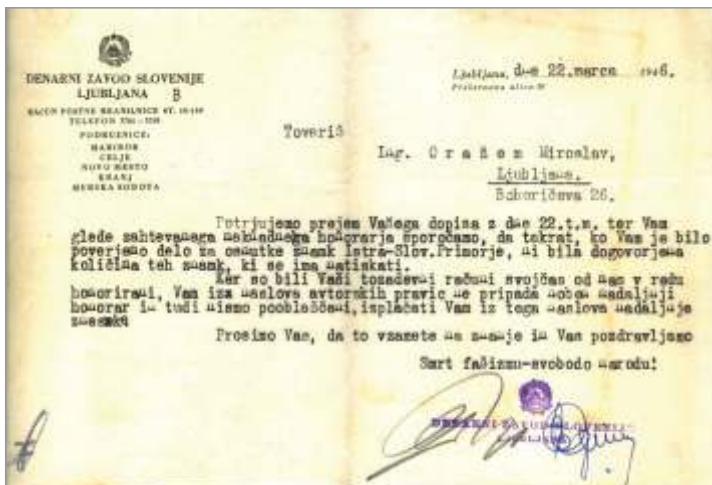
Čeprav se je pokazalo, da so naklade višjih vrednot ostajale na zalogi, je Poštna direkcija na Reki pripravila ponatis istih znamk v nekoliko spremenjenih barvah!

Filatelisti jo poznamo pod imenom »Zagrebska izdaja«. Gospod Oražem je menil, da mu tudi od druge naklade (ponatisa) pripadajo »avtorske« pravice in je zato najprej pisal Denarnemu zavodu Slovenije (Slika 4).

Slika 4

Na sliki 4 je Oražem zapisal: Denarni zavod Slovenije / Ljubljana /Po zakonu o avtorskem pravu mi pripada za drugo naklado znamk Istra-Slov. Primorje naknaden honorar od napravljenih osnutkov. / Ker je bil honorar za osnutke nizek, prosim, da se mi izplača za drugo naklado znamk po 1000,- za komad, kar znese skupno / Din 10,000.- /deset tisoč dinarjev/. / Smrt fašizmu – svoboda narodu!

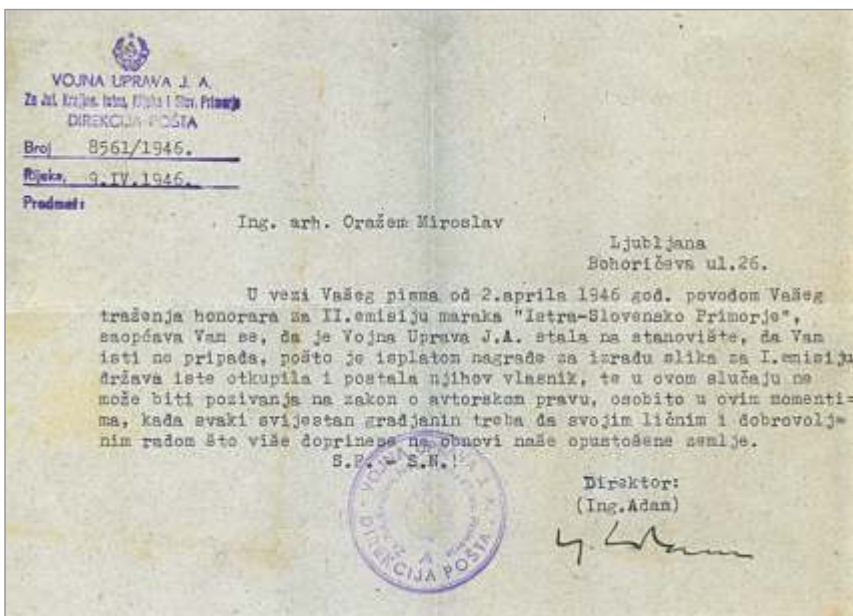

Slika 5

DZS mu je ljubeznivo odgovoril, da niso pooblaščen za izplačilo (Slika 5)!

Odgovor na sliki 5: Denarni zavod Slovenije / Ljubljana, dne 22. marca 1946 / Potrjujemo prejem Vašega dopisa z dne 22. T.m. ter Vam glede zahtevanega naknadnega honorarja sporočamo, da takrat, ko Vam je bilo poverjeno delo za osnutke znamk Istra, Slov. Primorje ni bila dogovorjena količina teh znamk, ki se ima natiskati. /

Ker so bili vaši tozadevni računi svoj čas od nas v redu honorirani, Vam iz naslova avtorskih pravic ne pripada noben nadaljni honorar in tudi nismo pooblaščen, izplačati Vam iz tega naslova nadaljne zneske. / Prosimo Vas, da to vzamete na znanje in Vas pozdravljamo. / Smrt fašizmu – svoboda narodu!

Zatem se je dne 2. aprila 1946 obrnil še na Poštno direkcijo na Reki, ki je bila v sklopu Vojaške uprave in ki mu je odgovorila v srbohrvaščini ter v duhu tedanjega časa (Slika 6).

Slika 6

Besedilo na sliki 6: *Vojna uprava J.A. / DIREKCIJA POŠTA / Rijeka 9.IV.1946 / Predmet: / Ing. arh. Oražem Miroslav / Ljubljana / U vezi Vašeg pisma od 2. aprila 1946 god. Povodom Vašeg traženja honorara za II. Emisiju maraka »Istra-Slovensko primorje«, saopćava Vam se, da je Vojna Uprava J.A. stala na stanovište, da Vam isti ne pripada, pošto je isplatom nagrade za izradu slika za I. emisiju država iste otkupila i postala njihov vlasnik, te u ovom slučaju ne može biti pozivanja na zakon o avtorskom pravu, osoboto u ovim momentima, kada svaki svijestan gradjanin treba da svojim ličnim i dobrovoljnim radom što više doprinese na obnovi naše opustošene zemlje. / S.F.-S.N. / Direktor / (Ing. Adam)*

Večkrat sem se spraševal, kaj je bil vzrok, da se Oražem kot oblikovalec slovenskih oz. jugoslovanskih povojnih znamk ni pojavljal še pozneje. Morda bomo iz vsebine zadnjih treh pisem dojel, zakaj ne: ali sam ni želel več sodelovati, ali ga pošta ni več pozvala. Žal tega ne bomo nikoli izvedeli!

Povejmo še nekaj o samem nastajanju znamk. Vedimo, da se je to dogajalo takoj po končani vojni, ko je primanjkovalo vsega. Gospod Oražem je vse svoje skice delal na (delno prozornem) paus papirju s svinčnikom, redko s tušem (črnilom). Osnutke znamk je risal v barvah na bele risalne liste. Le-te je nalepil na kartonasto podlago. Kako je izbiral motive, (zaenkrat) žal ne vemo. Morda s fotografij, ali pa z razglednic? Seveda si takrat ni mogel pomagati z računalniško grafiko ali omrežjem. Vse je moral narediti/narisati na roke sam: izbrati motiv, ga skicirati, po-barvati, izrisati številke, izdelati osnutke z (vodeniimi) barvicami na velikost A4. V seriji *Slovensko Primorje in Istra* sta dva motiva, ki ju je sicer narisal, a nista bila realizirana. To sta »smokva« in »kmečki par«.

Še nekaj o osnutku za znamko »zmaga«. V njegovi zupuščini sta dva motiva »zmage«, eden z »goseničarjem, partizanko, zastavo in zvezdo«, drugi pa samo s »partizanko, zastavo in zvezdo«. Oba osnutka sta za 50 Lir. Očitno je prevladal bolj udarni motiv: »goseničar, partizanka, zastava, zvezda«. Omenimo še, da je pripravil tudi več motivov »rib«, »Solkanskega mostu« in »ladje v Pulju«.

Eden od dveh Oražmovih motivov znamke »Zmaga«.

Ker imamo možnost pogledati v celotno zupuščino arhitekta Oražma, lahko na primeru pokažemo, kako je nastala na primer ideja o znamki »smokve«. Ta je bila predvidena za 0.25 Lire, a ni bila realizirana. Zato pa sta nam na razpolago kar dva osnutka za to znamko. Pa pojdemo po vrsti.

Ko je Oražem dobil dopis *Poštna direkcija* (glej št. NF 3) ter vsa pooblastila, se je lotil načrtovanja vsebine znamk. Iz njegovih beležk preberemo, da je bila smokva najprej načrtovana za znamko 10 Cent (0,10 Lire), znamka za 0,25 Lire pa bi bila grozd. K znamkama 0,50 Lire (jadrnica) ter za 1,- Liro (Solkan) je dopisal »najbolj

nujno«. Druga po nujnosti je bila za 2,50 Lire (grad Devin). Za 5 Lir je predvidel več motivov: kmetija (Beram), drvar, rudar, osel, krava, ovca. Motivov za 10, 20, 30 in 50 Lir še ni imel izbranih, je pa zanje predvidel: jadrnico, most v Solkanu, grad v Devinu. Naslednji njegov rokopis (žal datuma ni) nosi nam že bolj znane in dokončne motive: 0,25 Lire grozd, 0,50 osel, 1 Lira obnova (zidarji), 1,50 oljka, 2 Devin, 4 Pola (uporablja italijansko ime), 5 Lir Gortan (njegov rojstni kraj je Beram), 10 orači, 20 ribe, 30 Solkan, 50 zmaga (na rahlo zabeleženo). Na listku ima tudi zapisano: fotograf Mlekuž Riko, Celje, Slomškov trg 3. Iz tega lahko sklepamo, da mu je g. Mlekuž dostavljal fotografije objektov, ki jih je uporabil za idejne zasnove. Žal teh fotografij ni v zapuščini, morda pa se bodo kdaj kje našle! Motive iz fotografij je prenašal prostoročno na list tako, da je uporabil mrežo /raster/ na (prozornem) pausu. Takih papirjev z različno velikimi mrežami je kar nekaj.

Slika 7: skica za znamko »smokva« (na pausu).

Ko je imel fotografije ali slike motivov, se je lotil risanja. Na Sliki 7 vidimo skico smokve.

Slika 8: končni osnutek neizdane znamke »smokva« (na risalnem papirju).

Končni osnutek sicer neizdane znamke za 2,50 Lire pa vidimo na Sliki 8. Osnutek je narisan v velikosti A4.

V celotni zapuščini je 24 osnutkov (neizdanih) znamk in več kot 100 skic, od zelo majhnih (5 x 5 cm) pa do velikosti A3. Vemo, da je Oražem delal tudi osnutke za denar za Gospodarsko banko za Reko, Istro in Slovensko Primorje, ki so ga tiskali v Zagrebu, v ulici Frankopanskega. Teh končnih osnutkov je 7 in še kakih 100 skic.

veselko.gustin@gmail.com

Boštjan Petauer

Ob 150. obletnici izida prve dopisnice

Lani je minilo 150 let od izida prve dopisnice na svetu. To se je zgodilo v avstro-ogrski monarhiji, zasluge za izid pa pripadajo dr. Emanuelu Herrmanu.

Emanuel Alexander Herrmann (roj. 24. junija 1839 v Celovcu, umrl 13. julija 1902 na Dunaju) je bil po poklicu ekonomist. Po doktoratu iz prava na dunajski univerzi se je zaposlil na avstrijskem ministrstvu za trgovino in hkrati postal univerzitetni zasebni docent na področju nacionalne ekonomije. Bili je tudi profesor na znani vojaški akademiji v Dunajskem novem mestu (Wiener Neustadt) in od 1882 dalje profesor nacionalne ekonomije (danes temu rečemo makroekonomija) na Dunajskem tehnološkem inštitutu. Poleg tega se je zanimal tudi za etnologijo in je bil vnet zbiralec koroških ljudskih pesmi.

Avstrijska pošta je leta 1977 počastila izumitelja dopisnice s priložnostno poštno znamko

V vodilnem avstrijskem časniku *Neue Freie Presse* (danes *Die Presse*) je 26. januarja 1869 napisal članek z naslovom *Über eine neue Art des Korrespondenzmittels der Post* (o novem načinu poštne korespondence). Predlagal je, da bi karta (dopisnica) lahko bila uporabljena za pošiljanje po pošti (napisana, kopirana ali

natisnjena), če ne bi vsebovala več kot 20 besed, vključno z naslovom in pošiljateljevim podpisom. Poštšina bi znašala 2 krajcarja; medtem ko je poštšina za navadno pismo znašala 5 krajcarjev.

Direktor avstro-ogrske pošte general Vincenz Baron Maly von Vevanovič se je ogrel za predlog in tako je bila z ministrskim ukazom septembra 1869 uvedena dopisnica, ki je prišla v prodajo 1. oktobra 1869. Obstajajo dopisnice, ki so žigosane na ta dan, vendar so redke in temu primerno drage.

Prva in zadnja stran dopisnice, poslana iz Plzna (Pilsen) v Sušice (Shüttenhofen), oboje na Češkem.

Za ceno 2 krajcarjev je bilo mogoče poslati tako dopisnico na naslove po vsej dvojni monarhiji, ne glade na razdaljo. Kmalu po okupaciji Bosne in Hercegovine leta 1878 je ta tarifa veljala tudi za tamkajšnje naslovnike. Ukinjena je bila tudi omejitev 20 besed. Prva stran

»Korrespondenz- Karte je bila namenjena naslovu, zadnja pa sporočilu; v glavnem je tako še danes. Na prvi strani je bil prikazan dvoglavi avstrijski orek. Madžarski grb pa je bil na dopisnicah, ki so se prodajale v madžarskem delu monarhije. Na dopisnici ni bilo drugih slik. Velikost dopisnic je znašala približno 122 x 85 mm, natisnjene so bile na belo sivem kartonu, okvir in napis na dopisnici pa sta bila črne barve.

Avstro-ogrška je bila večnacionalna in posledično večjezična država, zato so že leta 1871 začeli z izdajo dvojezičnih označb; poleg nemške je bila še označba jezikovnega področja, kjer se je dopisnica prodajala. Ti jeziki so bili poleg nemščine še češki, italijanski, poljski, rutenski (za vzhodno slovansko področje – del današnje Ukrajine in Poljske, ki je takrat spadal pod avstro-ogrsko monarhijo), ilirski (hrvaški) in slovenski. Nas zanima seveda predvsem slednji. Variant teh dopisnic je precej, njihova natančna obravnava pa bi precej preseгла namen in obseg tega prispevka, zato jih v podrobnostih tu ne obravnavamo. Nekoliko več pozornosti bomo posvetili le dopisnicam s (tudi) slovenskim besedilom.

V slovenskem jeziku se je dopisnica najprej imenovala »listnica«.

Varianta Listnice: z napisom slov desno spodaj

Okoli leta 1875 je besedo listnica nadomestila beseda dopisnica.

Dopisnica

Kasneje so se tako v Avstro-ogrski kot tudi drugje pojavile dopisnice z odgovorom. Sestavljene so bile iz dveh delov. Eden je služil pošiljatelju, drugi pa za pošiljateljev odgovor naslovniku. Tega načina, vsaj kot mi je znano, danes ni več v uporabi.

Predlog Heinricha von Stephana

Predlog dr. Herrmana je bil sicer prvi sprejet, ni bil pa prvi, ki je o poenostavitvi poštnega poslovanja na podoben način razmišljal. Ta čast pripada Ernstu Heinrichu Wilhelmu von Stephanu (rojen kot Heinrich Stephan, 7. januar 1831, umrl 8. aprila 1897), generalnemu direktorju Nemškega cesarstva, ki je

Varianta Listnice: brez napisa slov desno spodaj

Dopisnica (levo) s plačanim odgovorom (desno)

posodobil nemško poštno službo in je sicer bolj znan kot ustanovitelj Svetovne poštne zveze leta 1874 in človek, ki je leta 1877 v Nemčiji uvedel telefon.

Von Stephan je namreč že leta 1865 predlagal nekaj podobnega. Na peti nemški poštni konferenci novembra tega

leta v Karlsruheju je napisal in razdelil memorandum, v katerem je napisal, da obstoječa oblika pisma ne omogoča preprostosti in kratkosti za precejšnje število sporočil. Vendar pa von Stephan ni dejansko predlagal dopisnice, ampak poštno polo velikosti denarne nakaznice, debelejšo kot list papirja z natisnjeno znamko in na razpolago na vseh poštinih uradih. Poština bi znašala en srebrni groš, kar je bila normalna pisemska pristojbina tistega časa, kar je drugače kot v Avstriji, kjer je bila (kasneje) pristojbina za dopisnice, kot smo že navedli, precej nižja od pisemske. Nemčija kasneje ni sledila omenjenemu predlogu, pač pa je uvedla dopisnice po avstrijskem vzoru. Heinrich von Stephan sam nikoli ni trdil, da je on »oče« dopisnice.

Heinrich von Stephan

Ponatis predloga Heinricha von Stephana

Dopisnica Kraljevine Württemberg

Širjenje dopisnic po Evropi in svetu

Dopisnice so hitro povzročile interes v tujini. Med drugim sta dva angleška časopisa objavila natančni poročili o tem dogodku.

Velika Britanija je zelo hitro sledila avstrijskemu zgledu in uvedla dopisnico le leto kasneje; isto je storil *Norddeutsches Postgebiet* (Severna nemška federacija)

Prva dopisnica Velike Britanije

Dopisnica Severnonemške poštne zveze

Bavarska, Rusija, Srbija, Grčija, Turčija, Portugalska, Francija in ZDA. V slednjih je Kongres že 27. februarja dovolil pošiljanje privatnih dopisnic s težo do ene unče za en cent do razdalje 1.500 milj in dva centa za večje razdalje. To je prvi izkoristil John P. Charlton iz Filadelfije, ki je dal natisniti take zasebne dopisnice.

V začetku so se dopisnice lahko uporabljale le znotraj posamezne države, šele Svetovni poštni kongres, ki se je odvijal leta 1906 v Rimu, je dovolil njihovo neomejeno uporabo z veljavnostjo od 1. 10. 1907 dalje; v nekaterih primerih se je to zgodilo že prej.

Nadaljnji razvoj

Dopisnice z natisnjeno znamko so se prodajale brez kakih dodatnih ilustracij, vendar pa so kmalu nato zasebniki le-te

Malo kasneje so sledile Švica, Luksemburg, Belgija, Nizozemska, Danska in Kanada.

V naslednjih letih so dopisnice začele izdajati Romunija, Rusija, skandinavske dežele, Španija, Japonska, Italija, Čile,

začeli dodajati. Take dopisnice so bile v evropskih deželah dovoljene od leta 1872 dalje, ki jih je moral pošiljatelj frankirati s poštnino, ki je ustrezala namembnemu kraju. To dovoljenje je omogočalo dotisk slik, najprej enobarvnih, od leta 1890 pa tudi večbarvnih in to v velikih količinah.

Kasneje so tudi poštna uprave začele izdajati dopisnice z različnimi ilustracijami. To je izdala Švedska ob 25. obletnici kralja Oskarja II.

Razstavljanje dopisnic

Dopisnice, kakor tudi ostale poštna celine, je možno razstavljati v kar petih FIP razstavnih razredih, vendar z različnimi poudarki v vsakem od njih.

Osnovni razred so **poštna celine**. Tu je poudarek na dopisnici kot taki, se pravi na papirju, barvi, tisku, vrsti natisnane znamke na dopisnici, napakah v tekstu in podobno. Čeprav je dovoljeno prikazovati tudi uporabo, pa mora biti poštno zgodovinski element v ozadju. Glede slednjega delajo razstavljalci kar precej napak, ko slednji vidik v obravnavanem razredu postavljajo v ospredje.

V razredu **poštna zgodovine** je ravno obratno. Tu so v ospredju poštna poti, tarife, žigi, redke destinacije in podobno.

V razredu **tradicionalne filatelije** lahko razstavljamo celine, če so na njih

natisnjene enake znamke, ki obstajajo tudi sicer, kakor tudi znamke, izrezane iz celin, če so uporabljene kot poštna znamke (to je v nekaterih državah dovoljeno, pri nas na primer ne).

V **maksimafiliji** so maksimum karte tudi tiste zlasti starejše dopisnice (nekateri jim pravijo tudi predhodniki maksimum kart), ki imajo nalepljeno poleg natisnjene znamke znamko, ki se ujema z ilustracijo na dopisnici (npr. grbom, portretom vladarja ali drugim motivom – več o tem glej NF3/2018). Samo natisnjena znamka v motivu ilustracije na dopisnici ni dovolj.

Pri **tematiki** pridejo v poštev dopisnice, na katerih je motiv, ki je v povezavi z obravnavano tematiko.

Ti dve dopisnici se lahko razstavi v vseh petih FIP razredih: razredih poštna zgodovine (tarife, redke destinacije), maksimafilije kot primer uporabe pri celinah, tradicionalni filateliji (natisnjena znamka je enaka izdani znamki) ter tematiki (če je tema heraldika).

Zahvaljujem se Tonetu Simončiču za posojen material kakor tudi Igorju Pircu za pregled prispevka.

Literatura in viri

1. Michel Ganzsachen-Katalog Europa bis 1960, Schwaneberger Verlag, GMBH, Unterschleißheim, 2008
2. Ferchenbauer U: Handbuch und Spezialkatalog, Band III, Österreich Ganzsachen, Besondere Dienste, Wien 2008, Selbstverlag,

3. Richter, W.: Aus dem Postblatt entstanden Postkarte und Ansichtskarte (ostali podatki nepoznani)
4. Häger, U. Großes Lexikon der Philatelie, Bertelsmann Lexikon Verlag Gütersloh, Berlin, München, Wien 1973
5. Več spletnih strani
6. Zasebne zbirke

bostjan.petauer@siol.net

Mednarodno srečanje v Ljubljani

Filatelistično društvo Ljubljana organizira v Dijaškem domu Tabor v Ljubljani vsako leto štiri mednarodna filatelistična srečanja. Tokratno je bilo že 138. po vrsti.

Na teh srečanjih se v štirih sobotah v letu predstavi kar nekaj prodajalcev, pa tudi obiskovalcev ne manjka. Ponudba je pestra in vedno se najde nekaj zanimivega, ki potem s kupcem odide k njemu domov. Obisk take prireditve pa je tudi priložnost, da si izmenjamo različne informacije ter da se srečamo s filatelističnimi prijatelji in znanci. Če ste obisk

tega srečanja tokrat zamudili, lahko to popravite letos še trikrat. Prvič že 9. maja, nato pa še 10. oktobra in 12. decembra. Pred tem pa si dobro pogledjte, kaj še iščete za vašo zbirko in morda boste prav na takem srečanju to tudi našli. Če pa ne, boste morda dobili prave informacije, kje to iskati in najti, pa še lep dan boste preživeli med filatelističnimi prijatelji.

Utrinek s filatelističnega vrveža na mednarodnem srečanju zbiralcev letos februarja v Ljubljani. Foto: Veni.

Janez Cerkvenc, Bojan Kranjc, Boštjan Petauer

Numerično vrednotenje barvnih tonov in odtenkov prvih slovenskih znamk – Verigarjev

Članek obravnava možnost določanje barvnih tonov in odtenkov prvih slovenskih znamk z umeščanjem le-teh skladno z barvnim katalogom (The Munsell Book of Color), ki ga je izdala ameriška firma Munsell Color iz države Michigan v ZDA (www.munsell.com).

1.0 UVOD

O tem, kakšne so težave pri barvnih tonih in barvnih niansah na prvih slovenskih znamkah z opisnim določanjem barv (npr. slamnato rumena, prusko modra, golobje modra, opečno rdeča), je bilo napisanih že nešteto člankov v raznih filatelističnih revijah, zbornikih, katalogih kot tudi obravnavanih na seminarjih, ki so bili posvečeni le Verigarjem. Zato o tem ne bi več razmišljali. Trije navdušeni zbiralci Verigarjev smo spet združili moči (Bojan Kranjc, Boštjan Petauer in Janez Cerkvenc) ter se na podlagi dveh člankov, ki sta bila objavljena v Novi filateliji (prvi v NF letnik XVII, št. 1/2001, str. 13-21 in drugi v NF letnik XXXIV, št. 2/2018, str. 8 - 13) odločili, da bi v praksi preizkusili, kako bi numerično vrednotenje barvnih tonov in odtenkov (nians) verigarjev, torej poštnih znamk, potekalo v praksi. Nekaj malega je bilo narejenega že leta 2001, ko je bila ta tehnika računalniškega receptiranja (določanja barvnih tonov in barvnih nians s pomočjo spektrofotometra) pri nas še bolj v povojih zaradi drage opreme, še dražji pa je bil računalniški program, ki je ta način določanja barv sploh omogočal. Kajti v tovarni so morali vsak nov barvni vzorec (npr. tkanino) najprej pobarvati v

laboratorijskem barvalnem aparatu, da so dobili recepturo za industrijsko barvanje večjih količin, npr. tkanin v barvarni. Računalniški program firme Datacolor (Švica) pa omogoča hitro določanje (numerično merjenje) barv na vzorcu in v nekaj minutah je receptura za industrijsko barvanje pripravljena. Podobno je v papirni, grafični, avtomobilski industriji, kratka povsod tam, kjer imajo opravka z barvami. Kdorkoli gre danes k avtoličarju, da bi mu prebarval npr. blatnik avtomobila, bo mojster najprej pogledal, kdaj je bil avtomobil izdelan (leto izdelave) in šifro npr. kovinske barve avtomobila. Ta dva podatka se potem vnese v računalniški program spektrofotometra, ki na mešalni napravi določi in odtehta ustrezne količine barvil za zahtevan barvni ton.

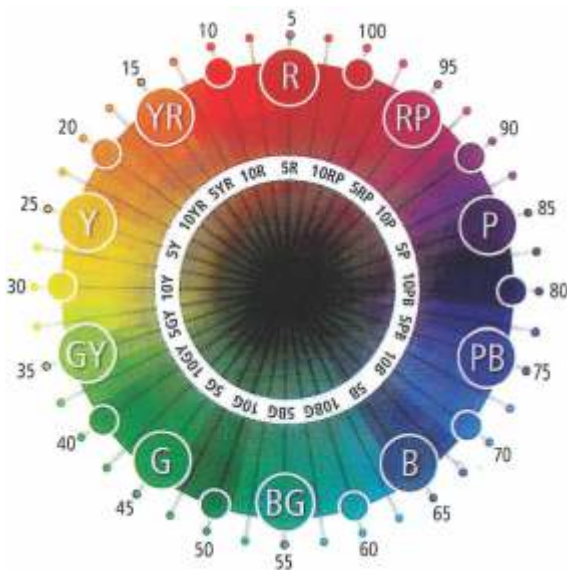
2.0 DOLOČANJE BARVNIH NIANŠ NA ZNAMKAH

Na Naravoslovnotehniški fakulteti (Oddelek za tekstilstvo in nove materiale) smo na spektrofotometru *Datacolor* najprej preizkusili, kako sistem po Munsellu sploh deluje, na čem temelji in kako bi ga najenostavneje prenesli na naše znamke. Na več znamkah smo

najprej izmerili vrednosti, ki določajo vsak barvni ton:

- njegovo pestrost (H), angleško Hue,
- **svetlost** (L), angleško *Lightness*, lahko tudi *Value* (V) in
- **nasičenost** (C), angleško *Chroma*.

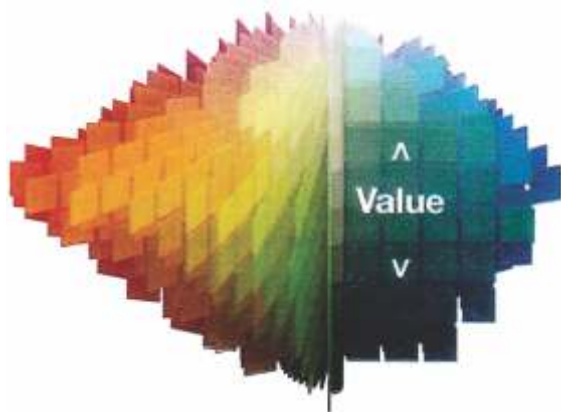
Na podlagi teh izmerjenih vrednosti nam je računalniški program izrisal t.i. remisjske krivulje, oz. po domače, koliko npr. nekega rdečega, modrega in rumenega barvila se rabi za ta izmerjen barvni ton. Obenem smo lahko v barvnem katalogu (*The Munsell Book of Color*), kjer je po barvnih tonih in niansah (od npr. rdečih, rumenih, zelenih, modrih, rjavih, itd.) zbranih preko 1600 primerkov, najde za vsak barvni vzorec (v našem primeru bo to znamka), ustrezno mesto oz. prostor (*Munsell Color Space*). Vsak barvni vzorec v katalogu ima na hrbtni strani tudi oznako (npr. 5R 3/12), ki točno določa njegovo mesto, kje ga po Munsellovem sistemu lahko najdemo (slika 1 in slika 4).

Slika 1: Oznake za pestrosti (H) v Munsellovem krogu

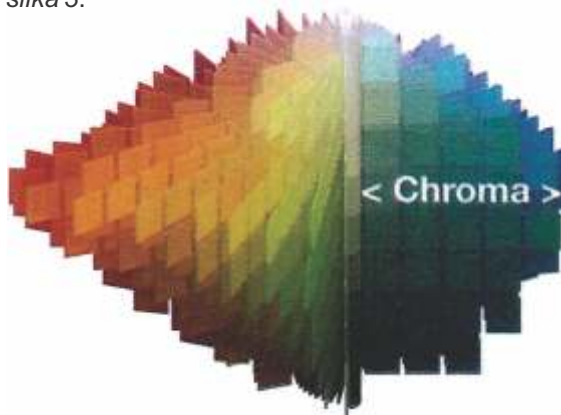
Iz slike 1 se vidi, da naš vzorec z oznako (simbolom) 5R 3/12 spada v družino močno rdečih barvnih tonov.

Na sliki 2 je predstavljen Munsellov diagram za svetlost barvnega (V), lahko tudi (L) vzorca, ki je postavljena od vrednosti 0 za čisto belo barvo in 10 za čisto črno barvo.

Slika 2: Munsellov diagram za svetlost barvnega vzorca (V)

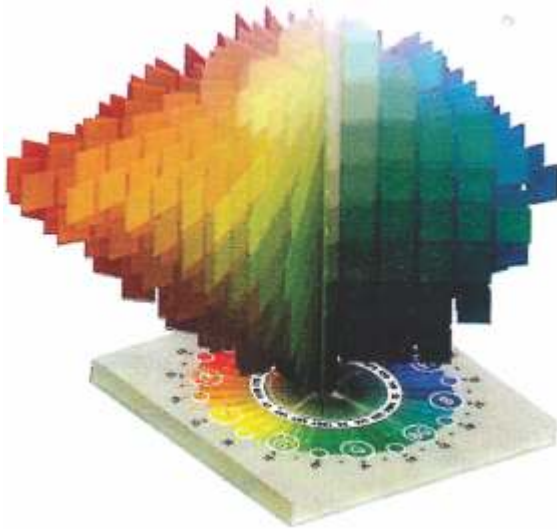
Tretja dimenzija barvnega vzorca pa je izražena z njegovo nasičenostjo (C) - slika 3.

Slika 3: Munsellov diagram za nasičenost (C) - ali angleško *Chroma*.

Celoten Munsellov zapis s simboli za nasičene barve je: H V/C. Za naš vzorec močno rdeče barve je H = 5R, V=3 in C=12.

Na sliki 4 pa je predstavljen tridimenzionalni Munsellov sistem v prostoru z vsemi zgoraj obravnavanimi komponentami ali dimenzijami (H, V ali L in C).

Slika 4: Munsellovo barvno telo z razporeditvijo barvnih tonov in barvnih odtenkov

S tem sistemom je mogoče sestaviti barvno skalo vseh Verigarjev v barvni katalog, kjer bo barvni ton vsake znamke označen s tremi simboli ali številkami za vrednosti H, V in C in ne bo potrebno več opisno določevati nobenega barvnega tona oziroma barvnega odtenka (nianse) prve slovenske znamke.

3.0 ZAKLJUČEK

Za dosego cilja, sestaviti barvni katalog prvih slovenskih znamk (Verigarjev), pa je še kar trnova pot, ker je potrebno vsako znamko posebej primerjati z vzorcem v Munslovem barvnem katalogu in to pod svetlobo standardiziranih svetlobnih teles, ki so bili uporabljeni pri nastajanju Munslovega barvnega kataloga. Bojan Kranjc je kupil ta barvni katalog v ZDA in s tem je bil postavljen temelj za nadaljnje delo pri numeričnem vrednotenju barv na

prvih slovenskih znamkah. Sledi primerjava nekaj tisoč še originalnih čistih znamk pod virom svetlobe D 65 - povprečno dnevno svetlobo s temperaturo barve 6500 K (Kelvina), ki ustreza srednjim vremenskim razmeram v Srednji Evropi. Nemogoče je to barvno selekcijo izvajati pri normalni dnevni svetlobi v Ljubljani ali v Škofji Loki, ker se svetlobni pogoji spreminjajo že v času dneva, še bolj pa v daljših časovnih razdobjih in še odvisno od položaja, kako svetloba pada na znamke. Skratka, še enkrat bo potrebno na nekem inštitutu, pod stalnim in standardiziranim svetlobnim virom, sortirati čim večje število znamk in jih razporediti po barvnih tonih **v katalog t. i. etalonov**, ki bo osnova za sortiranje vseh ostalih Verigarjev. Seveda vse to velja za čiste, nežigosane znamke. Za že razvrednotene Verigarje pa bodo barvni toni le-teh v primerjavi s čistimi znamkami po tej metodi le približki, ker so te znamke že delno obledele.

4.0 LITERATURA

- The Munsell Book of Color, Grand Rapids, Michigan 49512 USA,
- Cerkenik Janez, NF Letnik XVII, št. 1/2001,
- Cerkenik Janez, NF Letnik XXXIV, št. 2/2018,
- Bayer Farben Revue, Sonderheft 3/2 D, Farbmessung, 1986.

cerkenik.janez@gmail.com
bojan.kranjc@deos.si
bostjan.petauer@siol.net

Veselko Guštin

Zgodba o pismu — 11

Namesto uvoda: Po padcu fašizma 25. julija 1943 so zaprli Benita Mussolinija, nekdanjega predsednika vlade Kraljevine Italije. Novo vlado je sestavil Pietro Badoglio in je prevzel Italijo v težkem položaju. Jug Italije so osvajali zavezniki.

Po kapitulacije Italije naj bi že 8. septembra 1943 začelo vladati premirje, ki bi omogočalo končanje vojne. A se to ni zgodilo. Kralj Viktor Emanuel III. je pobegnil v Brindisi. Skupina nemških padalcev je 12. septembra osvobodila Mussolinija, ki je na severu Italije ustanovil Italijansko socialno republiko (RSI).

Na jugu je obstajala Kraljevina z »namestnikom« (Luogotenenza, tudi *Regno del Sud* / Kraljevina na Jugu). Lahko rečemo, da se je tedaj tudi začela državljanska vojna v Italiji, med Jugom, ki je bil še vedno kraljevina, kralja je nadomeščal njegov sin Umberto II., in Severom, ki je bil marioneta v rokah Hitlerja. Zavezniki so skupaj s Komitejem narodne osvoboditve (CLN) dokončno

osvobodili Italijo 1. maja 1945, a so razne demokratične vlade (za Badogliem: Bonomi, Parri, De Gasperi) še naprej vodile Italijo, ki je uradno še vedno obstajala kot Kraljevina. Ustavni referendum 2. julija 1946 je z majhno večino (54,3%) potrdil, da Italija postane republika (RI) in njen prvi predsednik je postal Enrico De Nicola. Kraljeva družina se je umaknila v Švico.

Pismo iz Firenc za 4 Lire

Vsa ta burna dogajanja se seveda poznajo tudi v filateliji in pismo na sliki je primer teh dogajanj. Vedeti moramo, da so pisma in dopisnice iz tega obdobja redke in dragocene. Posebno so zanimive mešane frankature in pa »dvojčki«. Kaj so dvojčki? To so kombinacije znamk iste nazivne vrednosti, a različnih serij ali celo državnih tvorb. In kot bomo spoznali, teh v letih 1944-46 ni bilo prav malo v Italiji. Če pogledamo poštne dokumente na Slovenskem, bomo opazili podobno sliko, le da so bile pri nas vse poštne znamke, ki so se uporabljale do 1. oziroma 9. maja 1945, neveljavne. Strogo prepovedano je bilo uporabljati znamke Kraljevine Italije, RSI, Nemčije, Madžarske in Ljubljanske pokrajine! Poštnina se je v glavnem plačevala s plačilom na pošti!

Pa pojdemo k našemu pismu sliki. Poslano je bilo iz Firenc: FIRENZE 28.3.46 18. Naslovnik v Coni A Julijske krajine ga je dobil v Gorico: GORIZIA - 3.4.46. Desno spodaj je znak cenzure 1A v okvirju. Pismo je pravilno frankirano (skupaj 4 Lire) za domači promet. Uporabljene so znamke Kraljevine Italije

serije »Imperiale« za 15 Cent (ponatis iz Novare) in 2,55 Lire, Namestništva za 1,20 Lire, pomožne izdaje s pretiskom na znamki RSI in nove serije »Democratica« za 10 Cent. Vse znamke Kraljevine in Namestništva ter RSI so se smele v Italiji uporabljati do 18. julija 1946. Serija »Democratica« pa se je uporabljala tudi še v Republiki Italiji. Mimogrede še povejmo, da so se precejšnje količine znamk Kraljevine in Namestništva serije »Imperiale« pojavile v Trstu, kjer so jih zavezniki prežigosali z A.M.G.-V.G. Naše pomožne izdaje v letu 1945 s pretiski Trst-Trieste, ISTRRA, Rijeka-Fiume pa so uporabljale le zasežene znamke na ozemlju Julijske krajine, torej samo znamke RSI ali Kraljevine (le tiste brez podobe kralja).

Tarifa 4 Lire za pismo znotraj Italije je veljala od 1. 2. 1946 do 24. 3. 1947. Cena take ovojnice? Tako mešano frankaturo z zelo nečitljivim žigom bi ocenili na 20 do 30 €. Po katalogu ima največjo ceno znamka za 10 Cent. Poševni zapis nad črto »R: 10.4.46« je izpod rok prejemnika pisma.

veselko.gustin@gmail.com

Veselko Guštin

Službene znamke

Kaj sploh so službene znamke? Pošta Slovenije nima službenih znamk. Imeli pa smo jih v Jugoslaviji. Prve in edine so izšle 1. 11. 1946 in so veljale do 31. 12. 1948. Od 1. 1. 1949 do 31. 12. 1951 pa so veljale kot redne znamke.

Službene znamke (nem. *Dienstmarken*, it. *francobollo di stato* ali *servizio di stato*) so bile namenjene službenim poštnim pošiljkam vladnih organov ter tudi drugih državnih ustanov in organizacij, pač po predpisih države, v kateri so bile izdane.

Njihov pomen je bil lahko v brezplačni dostavi ali v znižani poštadini. Nekateri jih tudi prištevajo k »taksnim« znamkam in imajo včasih isto vlogo kot koleki. Uporabljale so se pretežno v prvi polovici 20. stoletja v Avstriji, Nemčiji, Švici,

Ovojnica pisma iz Ljubljane za Skopje

Islandiji, Italiji, Jugoslaviji, Liechtensteinu in še kje. V novejšem času jih ne srečamo več. V Italiji se prve službene znamke pojavijo že leta 1875. Uporabljene na dokumentu so zelo cenjene. Istega leta so izdali tudi »službene dopisnice« (*interi postali di servizio*) in sicer za razne službe: sindikate in poslance. Posebej velja omeniti službeno letalsko pošto (za Severni Atlantik in Mogadiš). To so bile priložnostne izdaje italijanskih znamk s pretiskom »SERVIZIO DI STATO« in dosegajo astronomske cene več deset tisoč evrov.

Pa pojdimo k našemu pismu. Pismo (priporočeno, nujno) je bilo poslano iz Ljubljane: LJUBLJANA-ЛЪУБЛЪАНА 13 29.1.1949 v Skopje. Na zadnji strani je še žig LJUBLJANA 2 29.1.49 -0 (pošta za nujne pošiljke), ambulančni žig:

ЛЪУБЛЪАНА – БЕОГРАД 3 29.1.49 in СКОПЈЕ - SKOPJE 1 1.II. 49 – 7. Pismo je 1. februarja že prispelo na pošto v Skopje. Poština je bila plačana z nekdanjimi službenimi znamkami za 15 din (3x5 din) in redno znamko 1 din, skupaj 16 din (3 din za pismo, 7 din priporočnina in 6 din »nujno«). Cena takega pisma? Ker so službene znamke uporabljene kot redne, bi ga ocenili na 5 do 15 evrov. Je lepo ohranjeno z lepimi žigi. Če bi bile znamke uporabljene kot »službene«, bi verjetno bilo dražje. Dvomim pa, da bi doseglo ceno italijanske službene letalske pošte. Posamezne znamke so zanemarljive vrednosti, saj gre za nižje nazivne vrednosti iz serije.

veselko.gustin@gmail.com

Veselko Guštin

Potovanje pa Panamskem prekopu

Priznam, da me je razglednica na sliki 1 pritegnila potem, ko sem bral knjigo Alme Karlin, Samotno potovanje, ki je v nemškem izvirniku izšla leta 1929. Tudi sama je potovala prav tam in takrat iz Peruja, preko Paname v ZDA. Tudi razglednica je opravila del iste poti, iz Balboa v Los Angeles in končala v San Franciscu, seveda je ladja S.S. California (družbe Panama Pacific Line) začela svojo plovbo v New Yorku, preko Havane leta 1928. V turističnem razredu je potovanje stalo 125 \$.

Razglednico je poslala slovenska izseljenka iz Balboa: BALBOA CANAL ZONE MAY 21/5 30 PM/1928 / strojni žig. Znamka za 2 centa ni pokrila poštnine, zato je poštni uslužbenec odtisnil rdečo okroglo štampiljko T/10 (dopisano 10). Uporabljene so ameriške redne znamke s pretiskom CANAL ZONE. Vestna uslužbenka pošte Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev je zaračunala porto poštino v znesku 1 Din, ko je pošiljka prispela v Ljubljano: LJUBLJANA ЛЬУБЛЈАНА 1L 12.VI.28.

Slika 1. Na naslovni strani razberemo, da se je gospa Kati iz New Yorka v Balboo vozila 8 dni, kar je približno na polovici poti do San Francisca.

SS California (SS je okrajšava za *steamship* = parnik) je bila prva večja ladja (slika 2) na svetu, ki je bila zgrajena s turbo-električnim prenosom (turbo parni stroj je poganjal električne generatorje). Ko je bila splavljena leta 1927, je bila tudi

največja trgovska ladja, ki je bila zgrajena v ZDA, čeprav je bila v primerjavi z največjimi evropskimi ladjami svojega obdobja majhna. Plula je v okviru družbe *Panama Pacific Line*, del ameriške družbe *Steamship Corp*, ki je upravljala *Californio* in njene sestre (*Virginia* in *Pennsylvania*) med New Yorkom in San Franciscom prek Panamskega kanala do leta 1938. Ladja je tudi prevažala poštne pošiljke na tej poti za poštno službo ZDA.

Leta 1938 se je parnik "*California*" preimenoval v "*Uruguay*". Od leta 1942 do 1946 je bil pod upravo Vojne ladijske administracije kot vojaška enota "*Uruguay*". Leta 1948 so ga vrnili v civilno službo, kot "*SS Uruguay*" do leta 1954, leta 1964 so ga ukinili.

O kanalu čez Panamo je razmišljal že Ferdinand Marie de Lesseps, francoski diplomat in pozneje razvijalec Sueškega kanala. Lesseps je leta 1869 je uspešno združil Sredozemlje in Rdeče morje tako, da je zgradil Sueški prekop. To je bistveno zmanjšalo plovne razdalje in skrajšalo čas plovbe med Evropo in vzhodno Azijo. To zamisel je poskušal ponoviti s prizadevanjem za izgradnjo Panamskega kanala v nivoju morja v osemdesetih letih 19. stoletja. Projekt je propadel zaradi epidemij, malarije in rumene mrzlice na

tem območju, pa tudi zaradi finančnih težav in Lessepsovih načrtov. Sčasoma so projekt odkupile Združene države, ki so rešile zdravstvene težave in spremenile zasnovu v kanal z zapornicami, ki bi dvigoval in spuščal ladje preko ožine. Dokončan je bila leta 1914.

Območje Panamskega kanala je bilo od leta 1903 do 1979 načelno ozemlje Združenih držav, ki je bilo v celoti obdano s Panamo. Obsegalo je sam kanal in del ozemlja na razdalji petih milj (8 km) na vsaki strani osrednje črte, razen mest Panama City in Colón, ki bi sicer delno potekala znotraj ozemlja kanala. Meja se je razprostirala preko treh panamskih pokrajin. Ko so bili narejeni rezervoarji za zagotovitev stalne oskrbe z vodo za zapornice, so bila ta jezera tudi vključena v cono.

Slika 2. Pamik California na plovbi od vzhodne do zahodne obale ZDA. Z vmesnimi postanki je vožnja trajala skoraj dva tedna. »Tu se pleše, igra, plava. In tud hrano imamo izvrstno«, pravi teta Kati, ki da je »vsak dan bolj debela«.

Leta 1904 je bila dorečena Kanalska konvencija (*Isthmus of Panama*). V njej je Republika Panama Združenim državam trajno odobrila uporabo, zasedbo in nadzor nad območjem nad vodo in pod njo za gradnjo, vzdrževanje, delovanje, sanacijo in zaščito kanala. Od leta 1903 do leta 1979 so ozemlje nadzorovale Združene države, ki so zemljišče kupile od zasebnih in državnih lastnikov,

zgradile kanal in financirale njegovo gradnjo. Območje ameriške suverenosti je bilo ukinjeno leta 1979, kot izraz pogodb Torrijos – Carter dve leti prej; sam kanal je bil kasneje pod skupnim nadzorom Paname in Združenih držav, dokler ni bil popolnoma predan Panami leta 1999.

V času uprave ZDA nad kanalom je izšlo od leta 1904 do 1978 skupj 174 znamk: pretiskanih panamskih, ali znamk ZDA ali posebnih znamk CANAL ZONE.

Cene za podobne razglednice na Ebayu so okrog 10 €. Razglednica s podobo ladje na sliki 1, naslovljena je v Slovenijo in z dodano porto poštnino, je morda vredna 20€.

veselko.gustin@gmail.com

Obiščite filatelistično razstavo mladih

od 16. do 19. aprila
2020 v Trbovljah!

Razstava bo razdeljena na tekmovalni in netekmovalni del ter je namenjena spodbujanju interesa za zbiranje znamk med mladimi.

Bilo bi prav, če podprete mlade in si en dan vzamete za izlet v osrčje revirjev!
Se vidimo v Trbovljah!

Marjan Perkman

Slovenske plačilne in čekovne nakaznice

Po koncu I. svetovne vojne in razpadu Avstro-Ogrske se je razvilo močno gibanje za nacionalno osamosvojitve, ki je zajemalo Slovence, Hrvate in Srbe. Tako je bila 20. 10. 1918 razglašena Država Slovencev, Hrvatov in Srbov.

V tej državi so od samega začetka obstajale posamezne lokalne vlade. Zaradi zavarovanja zahodnih meja in ker država ni bila meddržavno priznana, je prišlo 1. 12. 1918 do združitve s tedanjo Kraljevino Srbijo in Črno goro v skupno Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Da bi bil od samega začetka obstoja prehodne Države SHS zagotovljen nemoten poštni promet, so za območje Slovenije, ki ni bilo pod zasedbo Italije, sprejeli odločitev, da bodo tiskali svoje lastne znamke in obrazce za poštno poslovanje. Prve znamke so tako prišle v prodajo januarja 1919 (prva znana uporaba 3. 1. 1919). Tisk obveznega poštnega obrazca je nastopil kasneje,

tako so bili v nekem prehodnem obdobju še naprej uporabljeni avstrijski obrazci s prilagojeno vsebino (najpoznejša do sedaj znana uporaba Dol pri Hrastniku, 2. 3. 1921).

1. februarja 1919 so odprli poštni čekovni urad v Ljubljani. Drugače kot znamke, ki so kmalu prišle v rabo ne samo v delu Slovenije, ampak v celotni Državi SHS, je ostala raba plačilnih in čekovnih nakaznic omejena samo na Slovenijo. Bila je seveda uporabljena tudi v začasno zasedenih področjih Koroške in na južnem Štajerskem in prav te so zato še posebej zanimive za zbiratelje starih poštnež žigov. Ob vsakem pomanjkanju papirja, barve oziroma težav pri tisku so

Slika 1: Splošna čekovna nakaznica ljubljanskega čekovnega urada, opremljena s tekočo številko računa, s pogoji izplačila, ročni žig: NE PLAČATI PRED 1./ prihodnjega meseca in vijolični barvi, pošta Pliberk, dne 1. 10. 1920 (koroška pošta).

uporabili avstrijske poštne obrazce s prilagojeno vsebino.

Obrazci se razlikujejo med seboj po naslednjih značilnostih:

Levo zgoraj (slika 2) je natisnjena številka (npr. 37.792*87), bila nato ročno popravljen (žig v vijolični in rdeči barvi), ki je označena kot številka čekovnega urada, in označena s plačilnim okrožjem v javnem knjigovodstvu (deželna vlada, finančna uprav itd.). Spodaj levo so bili natisnjeni izplačilni pogoji, večinoma v majhnih kvadratih, (pri plačilnih nakaznicah skoraj vedno, pri čekovnih nakaznicah prej redkeje). Zgoraj desno je večinoma v izstopajočem, velikem (malem) okvirju, naveden datum prvega izplačila (*Ne izplačati pred ..., Ne plačaj pred...*), kjer je manjkal ta napis, je bil pogosto dodan kasneje z ročnim žigom. Na levi strani v sredini je bil žig Poštnega čekovnega urada SHS v Ljubljani, z datumom v malih krogih, oddaje nakaznice v pošti v izplačilo. Pri čekovnih nakaznicah ta datum izplačila ni naveden. Spodaj je naveden izplačilni urad ali mesto, kjer se

bo opravilo nakazilo denarja; (pri plačilnih nakaznicah je to vedno, pri čekovnih nakaznicah pa sem to srečal samo pri nekaj državnih uradih).

Od 1. novembra 1921 so vse plačilne nakaznice in čekovne nakaznice bile obračunane v dinarski valuti.

Avstrijski obrazci s prilagojeno vsebino, uporabljeni v prehodnem obdobju in težavah tiska:

a) avstrijske plačilne nakaznice (nem.) : 37.792*67, 37.792*11, 44.200,

b) avstrijske plačilne nakaznice (nem. – slo.) : 37.792*67, 37.792*87, 37.792*11, 37.792*1,

Razlikujemo dve vrsti slovenskih nakaznic:

Novi slovenski obrazci:

Plačilne nakaznice ljubljanskega čekovnega urada z nazivom:

Kr. poštni čekovni urad v Ljubljani.; Kr. poštni ček. urad v Ljubljani; Poštni čekovni urad v Ljubljani.; Kr. poštni

Slika 2: Avstrijska dvojezična (nem. – slo.) plačilna nakaznica s prilagojeno vsebino, uporabljena kot prva v novi državi (nove slovenske nakaznice še niso prišle iz tiskarne).

čekovni urad v Ljubljani. Ček. račun št.; in s sledečimi številkami čekovnega urada: 11, 10.011, 10.081, 11/135, 11/165, 10.142., 10.144., 10.172., 10.309., 10.346.;

Čekovne nakaznice ljubljanskega čekovnega urada z nazivom:

Kr. poštni čekovni urad v Ljubljani, Ček. račun št.; (10.165.; 10.232.; 10.233; 10.234; 10.268.;;) in splošne čekovne nakaznice (Kr. poštni čekovni urad v Ljubljani.; Poštni čekovni urad S.H.S. v Ljubljani.; Poštni čekovni urad SHS v Ljubljani) opremljene samo s tekočo številko računa. Znanih je preko 20 različnih slovenskih obrazcev z različnimi značilnostmi in pogoji izdaje: z dotiskom za nedoletnega otroka, župnemu uradu, Ček. štev. .. serija..., različne debelina papirja, kartona; različne pisave (nemška kurziva; navadna, ravna, poševna; barva papirja od rumene, sivkaste do svetlo rjave barve; z ali brez podtiska, z okraski

in napisom SHS – KR. POŠTNI ČEKOVNI URAD V LJUBLJANI; različna besedila glede na vsebino, z ali brez posebnih izplačilnih pogojev (žig).

To področje je opisal kolega Vid Žiberna v *Zborniku mednarodnega simpozija*, ki je bil od 12. do 14. oktobra 2018 v Ljubljani ob 100. obletnici izdaje prvih slovenskih znamk Verigarjev. Podane so bile splošne informacije o plačilnih in čekovnih nakaznicah. Oba sva zbirala nakaznice, nevedoč eden za drugega. Moj namen je, da prikažem uporabo nakaznic posameznih uradov in posebnosti obrazcev, ki so bili uporabljeni v ta namen. Plačilne in čekovne nakaznice so kataloško urejene. Prva nakazila so bila konec februarja 1919. Uporabljeni so bili avstro-ogrski obrazci s prilagojeno vsebino. Še ena posebnost je na plačilnih in čekovnih nakaznicah – žig poštnege čekovnega urada SHS v Ljubljani.

oxyn50@gmail.com

Marjan Perkman

Avstrijske plačilne nakaznice 1919–1921

1. POBOTNICA ZA FINANČNO UPRAVO

Nr. 37.792 * 67 (Kk. Postsparkassen=Amt in Wien.) na Štev. **11** tiskana v črni barvi na sivo-rumen tanek papir.

- a) 1919, brez pogojev prejema, (nem.);
- b) 1919, brez pogojev prejema, datum, kdaj se denar izplača (nem.);
- c) 1919, brez pogojev prejema, dvojezična (nem. – slo.), posebnosti: pisava nemška gotica, barva papirja, dvojna razdelilna črta, **pretisk v vijolični barvi**.

Nr. 37. 792* 87 (Kk. Postsparkassen=Amt in Wien.) na Štev. **11**, tiskana v črni barvi na sivo-rumen tanek papir;

- a) 1919, s pogoji prejema in datum, kdaj se denar izplača, dvojezična (nem. – slo.), enojna razdelilna črta;
- b) 1920, brez pogojev prejema, dvojezična (nem. – slo.), dvojna razdelilna črta, ročni žig **Občinskemu uradu** v vijolični barvi;
- c) 1920, s pogoji prejema z izjavo na hrbtni strani, dvojezična (nem. - slo.), enojna razdelilna črta;

- a) Avstrijsko – slovenski obrazec Nr. 37.792*87 brez pogojev prejema, prilagojen za Poštni čekovni urad S.H.S v Ljubljani, pretisk v vijolični barvi na Štev.11, uporabljen na pošti Dol pri Hrastniku, dne 2. 3. 1921 (**najpoznejša uporaba avstrijske nakaznice**).
- d) 1921, brez pogojev prejema, dvojezična (nem. – slo.), dvojna razdelilna črta, (**najpoznejša uporaba** – Dol pri Hrastniku, 2. 3. 1921), posebnosti: pisava nemška gotica, barva papirja, **pretisk v vijolični barvi**.
- 2. POBOTNICA ZA DEŽELNO VLADO Nr. 37.792* 11** (Kk. Postsparkassen=Amt in Wien.) na Štev. 142 tiskana v črni barvi na sivorumen papir.
- a) 1919, brez pogojev prejema, datum, kdaj se znesek izplača (nem.), posebnosti: pisava nemška gotica, barva papirja, dvojna razdelilna črta, **pretisk v vijolični barvi**;
- b) 1919, pogoji prejema z izjavo na hrbtni strani, dvojezična (nem. – slo.), posebnosti: pisava nemška gotica, svetlo rumen papir, enojna razdelilna črta, **pretisk v rdeči barvi**;
- c) 1919, pogoji prejema z izjavo na hrbtni strani (ročno prečrtani), posebnosti: pisava nemška gotica, barva papirja, enojna razdelilna črta, **pretisk in ročni žig ŽUPNI URAD v rdeči barvi**;
- 3. POBOTNICA ZA DEŽELNO VLADO (Deželni šolski svet) Nr. 37.792* 11** (Kk. Postsparkassen=Amt in Wien.) na Štev. 142 tiskana v črni barvi na sivorumen papir;
- a) 1919, brez posebnih pogojev, dvojezična (nem. – slo.), posebnosti: pisava nemška gotica, barva papirja, dvojna razdelilna črta, **pretisk v vijolični in rdeči barvi**;
- b) 1919, brez posebnih pogojev, (nem.), posebnosti: pisava nem. gotica, svetlo rumen papir, dvojna razdelilna črta, **pretisk in pogoj ročni žig Ne izplačaj pred .../..... 19... v rdeči barvi**;
- 4. POBOTNICA ZA GOZDNO UPRAVO Nr. 37.792* 11** (Kk. Postsparkassen=Amt in Wien.) na Štev. 10.144, tiskana v črni barvi na sivorumen papir;
- a) 1919, z pogoji prejema, datum, kdaj se denar izplača, posebnosti: pisava nemška gotica, barva papirja, enojna razdelilna črta, **ročno popravljeno (rdeči svinčnik)** in prečrtani pogoji prejema;

**5. POBOTNICA ZA VOJAŠKO
POKOJNINSKO LIKVIDATURO
Nr. 44.200** (Kk. Postsparkassen=Amt
in Wien.) na Štev. **10.346**, tiskana v
črni barvi na sivorumen papir;

a) 1919, pogoji prejema in datum, kdaj se
znesek izplača, (nem.), posebnosti:
pisava nemška gotica, barva papirja,
enojna razdelilna črta, **ročno poprav-**
ljeno (črni svinčnik);

Nr. 37.792* 1 (Kk. Postsparkassen
=Amt in Wien.) na Štev. **10.346**, tiska-
na v črni barvi na sivorumen debel
papir;

a) 1919, pogoji prejema, z izjavo na hrbtni
strani, (nem.), posebnosti: pisava
nemška gotica, barva papirja, enojna
razdelilna črta, **ročno popravljeno**
(nalivno pero);

oxyn50@gmail.com

Averz avstrijske nakaznice (nem.) s pogoji prejema in z izjavo na hrbtni strani Nr. 37.792*1

Averz avstrijsko - slovenske nakaznice (nem. – slo.) s pogoji prejema in z izjavo na hrbtni strani
Nr. 37.792*87, 37.792*67, 37.792*11, 44.200.

Alojz Tomc

Pošta na Bučki skozi čas — 4. del

V prvih treh delih sem po najboljših močeh opisal zgodovino pošte na Bučki od njene ustanovitve v letu 1888 do preimenovana v premično pošto v letu 1999. Danes že enaindvajseto leto uspešno posluje premična pošta 8276 Bučka, ki sicer nima stalnih prostorov, ima pa službeni avtomobil, s katerim se njen vodja, ki je obenem njen edini zaposleni, pripelje k strankam na dom, kjer te opravi večino zelenih storitev.

Premična pošta

Premična pošta 8276 Bučka je pričela s poslovanjem 19. julija 1999. Za njeno obračunsko pošto je bila, kot nekoč za poštno zbiralnico in kasneje pomožno pošto na Bučki, določena najbližja pošta 8275 Škocjan. Vodenje premične pošte je tistega dne prevzel novozaposleni pri Pošti Slovenije Silvo Vene, domačin iz Gorenjih Radulj, ki je s 1. julijem 1999 sklenil delovno razmerje v Poslovni enoti Novo mesto kot *Vodja pošte 6. razreda*.

Zaprte pomožne pošte 8276 Bučka oz. njeno preimenovanje v premično pošto se je odvilo skoraj neopazno, brez velikega pompa, priložnostne razstave ali slovesnosti, na kateri bi se pojavili lokalni veljaki, predstavniki Pošte in medijev. Tisti ponedeljek se je med 9. in 10. uro na Bučki zbralo le par filatelistov, ki so želeli priti do zadnjih odtisov obeh poštних žigov PP 8276 Bučka in odtisa novega žiga premične pošte (30).

Dolgoletni vodja pomožne pošte Anton Ilaš je zbranim filatelistom z dnevnima žigoma PP Bučka (*a in b*) še žigosal nekaj pošiljk oz. je dovolil, da so si jih nekateri žigosali kar sami, preden je vodji nove premične pošte Silvu Venetu izročil delovodnik, nekaj pisarniškega materiala, nalepnice za knjižene pošiljke in pečatnik PP Bučka, ki ga je Vene uporabljal v prvih

mesečih poslovanja, potem pa ne več. Anton Ilaš je ostal v istih prostorih in še naprej vodil Krajevni urad Bučka, ki je bil dokončno zaprt s 1. januarjem 2011.

Odtis pečatnika PP Bučka, ki ga je premična pošta uporabljala v začetku poslovanja (VK).

Premična pošta je ohranila ime pomožne pošte Bučka in njeno poštno številko, poleg osnovnega inventarja pa je dobila še nov poštni žig. Premer žiga, ki je imel v zgornjem delu napis PREMIČNA POŠTA, v spodnjem pa številko 8276 in ime pošte BUČKA, je bil 33 mm. Datumska vrstica v sredini žiga je vsebovala z arabskimi številkami zapisan nastavljiv datum po sistemu DDMMLLLL, katerega posebnost je bila, da je imel namesto pike za oznako dneva in meseca pomišljaj. Nad datumom je bila oznaka žiga *a*, pod njim pa ura odprave pošiljk 17. URA, ki se ni dala nastavljati.

V počastitev dogodka je bil tisti dan v uporabi tudi priložnostni poštni žig (PPŽ) PREIMENOVANJE POMOŽNE V PREMIČNO POŠTO / 19. 7. 1999 / 8276

BUČKA, ki je doslej edini PPŽ katere koli pošte na Bučki. Žig je bil nepravilne oblike velikosti 35 mm x 35 mm. Vekoslav Krahulec, filatelist iz Brežic, ga je oblikoval v obliki buče, izdelali pa so ga v Graverski delavnici Pošte v Ljubljani, skupaj z že omenjenim rednim žigom premične pošte. Oba žiga sta bila plastična (tipa *trodlat*) in z njima se je končalo obdobje uporabe kovinskih poštnih žigov na Bučki.

Seveda so prisotni filatelisti tisti dan z Bučke poslali še nekaj pošiljk, žigosanih z novima žigoma premične pošte Bučka in Vene jih je, skupaj s pred tem Antonu Ilašu oddanimi zadnjimi pošiljkami PP Bučka, ob koncu delovnega dne oddal na pošti v Škocjanu.

Navodilo za premične pošte, izdano 11. januarja 1999 (27), je določalo naloge vodje premične pošte, ki je bil obenem tudi njen edini delavec. Skrbel je za dostavo vseh poštnih pošiljk, prodajo znamk in vrednotnic ter neživilskih artiklov, sprejem vseh navadnih in knjiženih pošiljk (tudi paketov) v notranjem in mednarodnem prometu ter opravljal storitve denarnega prometa (vplačila položnic, računov, poštnih nakaznic in izplačil na hranilne knjižice in čeke poslovnih bank, s katerimi je imela Pošta sklenjeno pogodbo). Občani so bili o načrtovani spremembi ter o načinu in vsebini dela nove premične pošte seznanjeni že en mesec prej, v junijski številki glasila *Poročevalec občine Škocjan* (31).

Za potrjevanje stanja v hranilnih knjižicah (dokler so te še obstajale) je Vene uporabljal posebno manjšo štampljko obračunske pošte 8275 ŠKOCJAN. Pri sprejemu priporočenih pošiljk, vrednostnih pisem in paketov z označeno vrednostjo je

Odtisa prvega rednega žiga premične pošte in PPŽ ob preimenovanju pomožne pošte v premično, prvega dne njune uporabe 19. 7. 1999. (VK).

v začetku uporabljal nalepnice (R, V in P) iz zaloge premične pošte Bučka, kasneje pa nalepnice obračunske pošte Škocjan.

Stare nalepnice (bele, z modrim tiskom) so bile oštevilčene in so imele natisnjeno poštno številko in ime pošte. Bile so gumirane in podobne prejšnjim, le da zdaj v poli niso bile več ločene med seboj z zobčanjem, ampak s črtastim nasekom ali pa so bile nezobčane in samolepilne. Za primere, ko je nalepnic kdaj zmanjkalo, so imele pošte vedno na zalogi nekaj nevtralnih (oštevilčenih) nalepnic. Na prazne nalepnice so nekoč ime pošte ponekod vpisali kar ročno ali pa so nanje (ali poleg njih na pošiljko) odtisnili kar dnevni poštni žig, saj je ta vseboval ime pošte in po letu 1971 tudi poštno številko. Pozneje so na nalepnice raje odtisnili manjšo štampljko s potrebnimi podatki o pošti.

Odtis štampljke POŠTA / 8275 ŠKOCJAN na starejši, nevtralni, a oštevilčeni R nalepnici, uporabljeni 4. 11. 1999 (AT).

V letu 1999 je Pošta Slovenije vpeljala nove nalepnice s črtno kodo, ki so postopoma zamenjale prejšnje. Vene je za premično pošto dobil nalepnice z napisom Pošta 8276 Bučka, ki so imele pod črtno kodo natisnjeno napačno kodno številko (933 namesto 833). Uporabljal jih je le kratek čas, saj je potem dobil nalepnice s kodno številko 832 in napisom Pošta 8275 Škocjan.

Za potrebe premične pošte Bučka je v uporabo prejel tudi službeno vozilo *Renault Kangoo*, s katerim se je ob delovnikih prevažal po terenu in obiskoval vse tiste uporabnike, za katere je imel pošiljke in tiste, ki so ga poklicali in je za njih opravil katero od prej naštetih storitev na njihovem domu. *Kangoo* je bil obenem tudi njegova pisarna, saj drugih prostorov premična pošta ni imela.

Od ponedeljka do petka se je na kratko ustavljal na treh pismonoških postajah, da so ga krajani lahko našli in opravili željeno storitev. Postajališča je imel na Bučki (pred trgovino, Bučka 2 - od 10:30 do 11:00), v Dolenjih Raduljah (pri Marušič, št. 15 - od 12:00 do 12:15) in na Štritu (pri Gradišar, št. 13 - od 13:00 do 13:15). Ob sobotah zaradi krajših delovnih časov poštni in zgodnejšega obračuna postankov ni imel.

V *Poštnih razgledih* (št. 4/99) je bila kmalu objavljena novička iz Poslovne enote Novo mesto o tem, da so krajani premično pošto zelo dobro sprejeli in o njenem navdušujočem obsegu poslovanja, ki se je celo povečalo. Predvsem je bila poudarjena novost, da ljudje vse potrebno opravijo kar na domu in da za opravljeno storitev takoj prejmejo potrdilo, tako za denarna nakazila kot tudi za knjižene pošiljke (32).

Izkazalo se je, da ljudje niso dovolj pogosto obiskovali pismonoških postaj v

Dolenjih Raduljah in na Štritu in z 22. majem 2000 sta bili postaji ukinjeni. Kljub temu je v juliju istega leta Vene sprejel 423 vplačil in opravil 133 denarnih izplačil, razglednic, poštne znamke in vrednotnic ter ostalega pa je prodal v vrednosti 125.000 tolarjev (27).

Izpolni pošiljatelj		Prejemni podatki	
NASLOVNIK		Naslov	Sprejemnik
INLES SDR d.d.		Lokalno	
Ceste ulovajšijske odseka 45		Odklopna SIT	
d.1.1.7) Sopotnica		Vrednotni SIT	
(poštna številka in pošta)		Oznaka izločitvene vrste	
		Programski št. 60 246	
		Postojna 166,00 SIT	
		SIT	
		Poštni št.	
		SIT	

DIV NI OBRACUNAN PO 26. čl. ZD
 Ob. P-2

Potrdilo o oddani priporočeni pošiljki (sprejemna številka 246, masa 60 g in poština 166,00 SIT), žigosano 23. 06. 2000 s prvim žigom premične pošte Bučka (AT).

Republika Slovenija je 1. maja 2004 postala članica Evropske unije, s 1. januarjem 2007 pa je evro postal zakonito plačilno sredstvo tudi pri nas. Tolarje smo v evre zamenjali po tečaju 239,64 SIT za 1 EUR. Kot ob vsaki menjavi valut je tudi tokrat veljalo prehodno obdobje in Vene je moral biti pri poslovanju še posebej pozoren. Prvih 14 dni so se pri plačevanju z gotovino lahko še uporabljali tolarški bankovci in kovanci, poštne znamke z nazivno vrednostjo v tolarjih (razen rednih znamk z oznako PTT) pa so bile še do 31. 12. 2007 veljavne za označevanje plačane poštne pod pogojem, da je bila poština na pošiljki označena samo z znamkami z nazivno vrednostjo v tolarjih (ne v kombinaciji z evro znamkami). Dopisnice in pisma z oznako o plačani poštini in poštne znamke z oznako A, B, C in D so ostale v veljavi tudi po uvedbi evra.

Domačini svojega poštarja dobro poznajo in mu zaupajo. Pošta je Veneta že večkrat dala za zgled ostalim vodjem premičnih pošt po Sloveniji, saj s svojim vestnim delom in prijaznostjo ustvarja večji promet kakor nekatere manjše pošte ali kot ga je nekoč ustvarjala pomožna pošta na Bučki. Pred leti je bil v akciji *Naj poštar* časopisa *Dolenjski list* uvrščen med prvih deset in osvojil je nagrado - mobilni telefon.

Vene se že od malih nog razdaja za svoj kraj in krajan in najsrečnejši je, ko se naredi kaj za dobro skupnosti. V *Dolenjskem listu* (letnik 70, št. 31) je bil 1. avgusta 2019 v članku *Portret tedna - Silvo Vene* predstavljen kot prejemnik občinskega priznanja Občine Škocjan. Je dolgoletni gasilec, že dvajset let tajnik PGD Bučka, poveljnik občinskega gasilskega društva in podpoveljnik Gasilske zveze v Novem mestu, zadolžen za izobraževanje. Na Bučki predseduje turističnemu društvu, zagnan je tudi v športnem društvu, je član sveta krajevne skupnosti, dva mandata pa je bil škocjanski občinski svetnik. Je tudi ustanovitelj in vodja Ekološkega zavoda Radulja, kar je bilo nujno za obstanek lokalnega vodovoda (33). Silvo vse naštetu opravlja odgovorno in vestno, ravno tako kot svoj poklic.

To so potrdili tudi rezultati obsežne ankete o zadovoljstvu strank s poštnimi storitvami na območju premičnih pošt iz leta 2012 (34). Uporabniki storitev premične pošte Bučka so se na anketo odzvali 72,86 % in kakovost izvajanja storitev, nabor možnih storitev premične pošte, zadovoljstvo s svetovanjem in strokovnost osebja ter njegov odnos do strank ocenili z visoko povprečno oceno 4,7 (od najvišje možne 5). Kar 81,37 % anketiranih je bilo mnenja, da postanek na Bučki ni več potreben, saj vse

potrebno opravijo ob obisku Veneta na domu.

Premična pošta 8276 Bučka uspešno posluje že enaidvajseto leto in v tem času je uporabljala več rednih poštних žigov. Po prvem iz leta 1999 je (najbrž leta 2005) dobila žig s premerom 30 mm, ki ni več vseboval besede PREMIČNA. V zgornjem delu je pisalo le POŠTA, ostale značilnosti pa so bile kot pri prejšnjem žigu, le ura odprave ni bila več 17. ampak 14 URA (brez pike za 14). Opisa tega žiga doslej nisem zasledil nikjer in tudi v člankih in seznamih premičnih pošt dr. Andra Alujeviča v filatelističnih zbornikih FD Ljubljana (35) ni bil omenjen.

Tudi Silvo, s katerim se že tikava, se žiga ob najinem pogovoru novembra 2018 ni spomnil. Tri dni pred oddajo drugega dela članka sem ga spet obiskal na Bučki in ga spomnil, da so na poštah včasih (občasno) na poseben obrazec *Evidenca o žigih* odtisnili vse žige in štampljke, ki jih je pošta uporabljala ter zapisali, kje je kateri žig v uporabi in od kdaj. Že naslednji dan je šel Silvo v Škocjan in z upravnikom pošte Jurijem Begom sta v blagajni našla obrazec, na katerem ni bilo odtisa prvega žiga premične pošte Bučka, bil pa je drugi, iskani in takoj mi je poslal njegovo sliko.

Odtis drugega žiga premične pošte Bučka iz leta 2007 na obrazcu iz arhiva obračunske pošte 8275 Škocjan (foto SV).

Iz slik v prej omenjenih zbornikih FD Ljubljana (št. XIX/2009 in XXI/2011) je razvidno, da je natančno takšen tip žiga imela le še premočna pošta 8256 Sromlje. Slika odtisa njenega žiga z datumom 17-01-2005 me je navedla k sklepu, da bi lahko bil tudi bučenski iz istega leta. Silvo mi je povedal, da se je žiga, ko je zagledal njegov odtis na obrazcu na pošti v Škocjanu, takoj spomnil oz. bolj njegovega ohišja, ki je bilo oglato in ne valjasto kot pri kasnejših žigih. Verjetno mu je ušel iz spomina, ker je bil zamenjan z novim hitreje kot bi to narekovala njegova obraba.

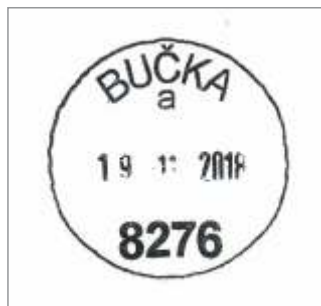
Na sliki obrazca je vidna tudi opomba poleg odtisa žiga, da je bil ta preklican oz. zamenjan z novim 8. 3. 2008. Tako sem mimogrede ugotovil datum uvedbe tretjega žiga premočne pošte Bučka. Odtis istega žiga, ki mi ga je pred tem posredoval dr. Andro Alujevič, je bil namreč kasnejšega datuma. Tudi ta žig je bil tipa *trodlat*, premera 30 mm, zgolj z napisom BUČKA zgoraj in poštno številko spodaj ter datumom v sredini. V datumu so bile spet pike namesto pomišljajev, oznake okenca pa ni imel.

Odtis tretjega žiga premočne pošte brez oznake a, s pikami v datumu iz leta 2008 (AA).

Izkušnje kažejo, da se plastični žigi obrabijo bistveno hitreje od kovinskih in jih je zato potrebno pogosteje zamenjati z novimi. Tretji žig je bil tako zamenjan po šestih letih, natančneje 15. 2. 1014.

Četrty žig premočne pošte Bučka je bil podoben prejšnjemu, le da so bile črke v imenu kraja in vse številke v poštni številki in datumu višje. Njegov premer je bil standardnih 30 mm, pod imenom kraja pa je bila ponovno oznaka delovnega mesta a. Namesto pik v datumu sta bila spet pomišljaja levo in desno od oznake meseca.

Odtisi četrtega žiga premočne pošte Bučka že novembra 2018 niso bili več čisto okrogli (AT).

S 1. februarjem 2016 je prišlo do organizacijske spremembe in od takrat dalje premočna pošta 8276 Bučka ne sodi več pod okrilje pošte 8275 Škocjan, ampak pod 9 km oddaljeno pošto 8220 Šmarješke Toplice. Vene tako zdaj vsako jutro tam oskrbi premočno pošto z vsem potrebnim za dnevno poslovanje.

Od 8. oktobra 2017 dalje ima premočna pošta postanek pred trgovino na Bučki (Bučka 2) vsak ponedeljek, torek, četrtek in petek med 9:30 in 10:30 in ob sredah (uradno) med 16. in 17. uro, dejansko pa 15 minut prej, da se lahko Vene še pravočasno pripelje v Šmarješke Toplice in odda pošiljke pred zaprtjem pošte ob 17. uri.

Ko sem se septembra lani ponovno peljal na Bučko po dodatne informacije, so potekala skozi Jerman Vrh in Bučko obsežna cestna dela. Čakajoč na zeleno luč na semaforju pred deloviščem sem se spomnil, da sem leto nazaj na spletu (5) v

časopisu *Domoljub* (letnik XXV, št. 43 od 24. oktobra 1912) v rubriki *Dolenjske Novice* zasledil zapis: »*Novo cesto delajo od Rake na Bučko; se bo pač živina oddahnila, ko ne bo več takih klancev.*«. Seveda sem takoj pomislil na nekdanje poštarje, ki so tudi sopihali v te iste klance, ko so nekoč vsak dan pešočili iz Rake na Bučko.

Tudi iz Škocjana proti Bučki so klanci, a danes Silvo ne hodi peš ali s kolesom, kot so to nekoč počeli njegovi predhodniki, ko so še po makadamski cesti nosili pošto na Bučko. Na Bučki so asfalt položili leta 1976, a cesto do Bučke in nekaterih vasi v njenem poštnem okolišu so asfaltirali šele konec devetdesetih let prejšnjega stoletja. Silvo trenutno uporablja že četrto službeno vozilo *Renault Kangoo*, saj se kilometri potujoče pošte nabirajo zelo hitro.

V poštni okoliš premične pošte 8276 Bučka danes sodi 11 vasi, ki jih Vene obišče vsak dan: Stara Bučka, Jerman Vrh, Bučka, Zaboršt, Dolenje Radulje, Gorenje Radulje, Dule, Štrit, Močvirje, Jarčji Vrh in Stopno. Ob delavnikih ob 11. uri, vsaj tako piše na poštnem nabiralniku, prazni edinega v okolišu, ki je obešen na steni kulturnega doma na Bučki.

Ta že dolgo ni več na vogalu stavbe, kamor so njegovega predhodnika postavili leta 1954 in ga je zlahka dosegel dež, ampak pod streho, levo od vhodnih vrat v kulturni dom. Sedanji nabiralnik ima zaobljene robove, je živo rumen in lepo ohranjen. Ni počečkan, popisano z grafiti ali polepljen s kakšnimi težko odstranljivimi nalepkami. Na spredni strani ima sicer eno večjo, a uradno nalepko, z novim logotipom Pošte Slovenije (posodobljenim poštnim rogom) iz leta 2017, ki je prekrila prejšnjega iz leta 1995.

Silvo Vene z vozilom premične pošte pred zadržnim domom na Bučki.

V ozadju je viden edini poštini nabiralnik v okolišu (foto AT, september 2019).

Omenil sem že, da se plastični žigi hitro obrabijo in da je bil četrti poštini žig premične pošte Bučka že novembra 2018 v slabšem stanju. Njegovi odtisi že takrat niso bili več čisto okrogli, ob mojem obisku septembra 2019 pa so bili že bolj

Odtis deformiranega četrtega žiga premične pošte Bučka zadnjega dne njegove uporabe 24. 09. 2019 (AT).

podobni elipsi kakor krogu. Tudi črke in številke v žigu so se zdele večje kot prej. Silvu sem svetoval, naj čim prej opozori nadrejene, da potrebuje novega, kar je tudi storil.

Premična pošta 8276 Bučka je 25. septembra 2019 začela uporabljati nov poštni žig, že petega po vrsti. Vsi elementi žiga, vključno s premerom 30 mm in črticama namesto pik v datumu, so enaki kot pri njegovem predhodniku, le da so vse črke in številke v žigu manjše.

Odtis novega žiga (petega po vrsti) premične pošte Bučka prvega dne njegove uporabe 25. 09. 2019 (AT).

Prosil sem ga, naj mi v priporočenem pismu pošlje nekaj z novim žigom žigosanih dopisnic in ko sem ga prejel, sem bil nemalo presenečen. Mislim sem, da se je zmotil in mi je pismo pomotoma poslal iz Šmarjeških Toplic namesto z Bučke. Takoj sem ga poklical in razložil mi je, da navadne pošiljke, ki mu jih izročijo stranke ali jih pobere iz nabiralnika na Bučki, žigosa z dnevnim žigom premične pošte, v primeru knjižene pošiljke pa potrdilo o oddaji pošiljke, ki ga izroči stranki, žigosa z žigom Bučke, na pošiljko pa mora nalepiti ustrezno nalepico obračunske pošte, kjer pošiljko konec dneva žigosajo in odpremijo.

Zdaj končno vem, zakaj kljub razširjenemu iskanju med kolegi filatelisti nikakor nisem mogel najti priporočenega pisma z žigom premične pošte 8276 Bučka, poslanega v zadnjih enaindvajsetih letih. Le naslov pošiljatelja, če ga je ta napisal, priča o tem, da je bila pošiljka poslana iz bučenskega poštnega okoliša in ne iz Šmarjeških Toplic oz. pred letom 2016 iz Škocjana.

Danes premična pošta 8276 Bučka opremlja svoje priporočene pošiljke z novjšim tipom R nalepnic s črtno kodo obračunske pošte 8220 Šmarješke Toplice, kjer jih tudi žigosajo. Žig premične pošte je le na potrdilu o oddaji pošiljke (AT).

Zaključek

Odkrivanje zgodovine je zamuden in nikoli dokončan proces in zavedam se, da je o pošti na Bučki še veliko neznanega. Če bi se raziskovanja lotil kdo, ki je doma v tistih krajih in pozna domačine, bi bil gotovo uspešnejši od mene, popolnega tujca. Ljudje še marsikaj vedo in vsakič, ko se pogovarjam z njimi, pridem do še kakšnih novih podatkov, le pogovor je potrebno zapeljati v pravo smer.

Prepričan sem, da bi tudi brskanje po raznih arhivih zagotovo obrodilo sadove in pomagalo razjasniti nekatera obdobja, a žal za to preprosto nisem imel časa.

Precej megleno je na primer še delovanje pošte med nemško okupacijo, saj so bili domačini v izgnanstvu, pa tudi živih prič je čedalje manj. Nisem omenil tretjega in največjega partizanskega sunka proti preselitvenemu območju 11. oktobra 1943. Po velikem odporu sovražnika pri Bučki 12. oktobra, so partizani po treh dneh osvobodili velik del ozemlja med bivšo nemško-italijansko mejo in Savo. Nemce so pregnali z Bučke in iz Dolenjih Radulj na Rako in pošta v Janovi hiši tiste dni najbrž ni delovala. Naseljeni Kočevarji so takrat skoraj povsem zapustili kmetije na Bučki. Med boji je bilo poškodovanih 211 kmetij, od tega 25 na Bučki (9). Med 21. in 26. oktobrom se je odvila prva faza nemške protiofenzive in nemški vojaki so zasedli prejšnje položaje, a nikjer nisem zasledil podatka, kdaj je pošta v Dolenjih Raduljah spet začela z delom.

Omenil sem, da je Bučka postala državna pošta šele po vojni, čeprav so menda vse nemške pošte, ki so poslovale med okupacijo, imele status državne pošte. Tega nisem upošteval, saj je bila to okupatorjeva pošta in ne domača.

Generalno gledano je bilo v vseh obdobjih z Bučke odposlanih relativno malo poštnih pošiljk. Prebivalcev v njenem poštnem okolišu že tako ni bilo prav veliko, po množičnejšem izseljevanju zaradi revščine konec 19. in v začetku 20. stoletja pa je bilo njihovo število še manjše. Največ jih je odšlo od doma pred prvo svetovno vojno in po njej. Bučka je bila nekoč znana po sejmih, ki so privabili veliko število ljudi (kupci so prihajali po živino celo iz dalmatinskega Šibenika), a to je bilo le petkrat letno. Bučenska pošta je bila skoraj nenehno na robu zaprtja in se je borila za preživetje. Ves čas je uporabljala le ročne dnevne žige, le enkrat PPŽ, nikoli pa ni imela strojnega žiga. V njenem poštnem okolišu nikoli ni bilo kakšnega obrtnika ali tovarne, ki bi injicirala večje količine poštnih pošiljk in bi bil za njihovo žigosanje potreben poštninski stroj.

Dejstvo je, da je tudi ohranjene pošte s poštnimi žigi Bučke izredno malo. Največ sem jo našel iz časa pred 1. svetovno vojno, potem je je čedalje manj, moderne pa skoraj ni najti. To mi je zelo oteževalo natančnejše določanje obdobja uporabe posameznega poštnega žiga, pa tudi samo pridobivanje slik njihovih odtisov. Kako sem se razveselil razglednice z meni neznanim odtisom žiga Bučke, ki mi jo je posodil prijatelj. Doma sem si jo natančneje ogledal in ugotovil, da je bila originalno žigosana znamka (iz časa Kraljestva SHS) odstranjena in kasneje nadomeščena s starejšo (iz časa Avstro-Ogrske). Del odtisa žiga Bučke na razglednici se je lepo ujemal z delom odtisa avstrooskega žiga na znamki. Prodajalec je s to potezo razglednico prikazal kot nekaj desetletij starejšo in zanjo seveda od kupca iztržil več, meni pa je nehote vzbudil lažno upanje ob odkritju še neznanega žiga.

Spretno izbrana znamka je nadomestila odpadlo (ali odlepljeno) in ustvarila še neznan žig (BP).

Gotovo ste opazili, da sem v članku poleg poštinih žigov ves čas omenjal in prikazoval le R nalepke, ki jih je v posameznih obdobjih uporabljala pošta na Bučki, nisem pa omenjal oz. pokazal drugih tipov nalepnice, iz vseh obdobjij njenega delovanja. Vsekakor je pošta na Bučki gotovo imela tudi nalepnice za vrednostno, AR, nujno ali letalsko pošto, ali za pojasnilo, zakaj nekdo ni prevzel pošiljke, ker je morda ni hotel prevzeti, je odpotoval, umrl, ali je bil neznan na naslovu, za pošiljke z odkupnino in še kakšne druge, a jih je najbrž redkeje uporabljala in nanje doslej še nisem naletel.

Kljub vsem naštetim pomanjkljivostim sem vseeno imel veliko srečo, da sem o tako majhni pošti izbrskal toliko podatkov. Predvsem pa sem vesel, da sem spoznal nekaj čudovitih ljudi in sem lahko drobce njihovih spominov ohranil v članku in jih tako iztrgal pozabi. Vsem, ki so mi kakorkoli pomagali pri raziskovanju, se še enkrat iskreno zahvaljujem.

alojz_tomc1@t-2.net

Viri in literatura

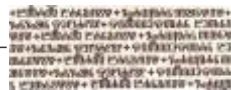
(številčenje se nadaljuje iz tretjega dela)

30. Vene, Silvo: vodja premične pošte 8276 Bučka
31. Občinsko glasilo Poročevalec občine Škocjan, od leta 2005 izhaja pod imenom Naši koraki
32. Poštni razgledi, glasilo Pošte Slovenije
33. https://www.lokalno.i/2019/10/19/227175/aktualno/DL_Portret_tedna___Silvo_Vene/
34. Rezultati ankete Pošte Slovenije o zadovoljstvu strank s poštinih storitvami na območju premičnih pošt, september 2012, Temidia d.o.o., Maribor, november 2012
35. Filatelistični zbornik, Filatelistično društvo Ljubljana, številke XVI/2007, XIX/2009, XXI/2011

Poštni nabiralnik na Bučki (foto AT, november 2019).

Naprošamo vsa društva, včlanjena v FZS, da se odgovorno lotijo letošnjega volilnega programa in za organe FZS predlagajo tiste kandidate, ki bi s svojim delom resno in odgovorno prevzeli pomembne funkcije tako članov IO FZS kot tudi članov nadzornega odbora in častnega razsodišča.
Rok za oddajo predlogov kandidatov je 4. april 2020.

Primož Čebulj

Glagolica

Glagolica je prva pisava, s katero so pisali kakšen slovanski jezik. Ta jezik sedaj imenujemo stara cerkvena slovanščina. Pisavo je izumil sveti Ciril v 9. stoletju. Je pa glagolico že kmalu zamenjala cirilica. V Dalmaciji in Istri pa se je uporabljala do 19. stoletja.

Brata sv. Metod (826 – 885) in sv. Ciril – Konstantin filozof (827 – 869) (*slika 1*) sta bila po rodu Grka ali Slovana, ki sta se naučila slovanskega jezika, saj je bila okolica Soluna v tistem času povečini slovanska. Ciril je študiral teologijo in filozofijo. Odlikoval naj bi se pri znanju jezikov (latinsko, arabsko, hebrejsko). Po študiju je postal menih, kasneje pa je poučeval teologijo in filozofijo. Njegov starejši brat Metod je bil nadškof na Moravskem in verjetno glavni tvorec prevoda Svetega pisma v staro cerkveno slovanščino.

Slika 1: Sv. Ciril in Metod pišeta svojo abecedo, Grčija, 1970.

Okrog leta 860 je bizantinski cesar Mihael III. poslal Cirila na Krim k Hazarom (*slika 2*). Njihov kan je povabil Jude, Muslimane in Bizantince, da predstavijo in zagovarjajo svojo vero. Poslanstvo Cirila ni bilo uspešno. Hazari so sprejeli judovsko vero. Je pa na Krimu našel kosti papeža sv. Klementa, ki so mu poganski Rimljani leta 98 privezali za vrat sidro in ga vrgli v Črno morje.

Po vrnitvi v Konstantinopol je Ciril prevzel vlogo profesorja filozofije na univerzi, medtem ko je njegov brat v tem času postal pomemben igralec v bizantinskih po-

litičnih in upravnih zadevah in opat svojega samostana.

Slika 2: Sv. Ciril in Metod s cesarjem Mihaelom III., Grčija, 1970.

Bizantinski cesar je na prošnjo velikomoravskega kneza Rastislava leta 862 poslal brata na tedanje veliko moravsko ozemlje (današnja vzhodna Slovenija, vzhodna Hrvaška, Madžarska, Češka, Slovaška, južna Poljska, jugovzhodna Nemčija in zahodna Ukrajina) (*slika 3*), da organizirata cerkev na Moravskem. Za to delo sta sestavila novo pisavo (*slika 4*) in prevedla najvažnejše knjige v slovanščino (Sveto pismo...). Pisava vsebuje 41 črk, črke imajo imena (analogno kot grške) in tudi številčno vrednost. Piše se brez presledkov med besedami. Tako je stara cerkvena slovanščina postala četrti jezik in glagolica četrta pisava, v kateri je napisano Sveto pismo. Na Moravskem sta pripravljala kandidate za duhovnike. Po 40 mesecih priprav sta jih preko Panonije in Benetk odpeljala v Rim na posvečenje. Pri papežu Hadrijanu II. (867–872) sta dobila dovoljenje za opravljanje bogoslužja v slovanskem jeziku.

Slika 3: Vladarji Velike Moravske: Pribina, Rastislav, Kocelj, Svatopluk, Slovaška, 2001.

Slika 4: Glagolica (na privesku), 1100. obletnica smrti Sv. Cirila, Bolgarija, 1969.

Slika 5: 11 stoletij od prihoda sv. Cirila in Metoda med

Slovane, Vatikan, 1963.

Ciril je v Rimu zbolel in umrl. Metod je želel, da ga odnese v Solun in tam pokoplje. Papež tega ni dovolil. Pokopali so ga v cerkvi sv. Klemenca v Rimu.

Papež Hadrijan II. je Metoda poslal h knezu Koclju v Panonijo, kjer je postal škof. Na tem ozemlju je prišel v spor z nemškimi duhovniki in bil obtožen krivoverstva ter zaprt za dve leti (slika 5).

Leta 873 je papež dosegel, da so ga izpustili iz zapora pod pogojem, da ne sme nadaljevati s slovanskim bogoslužjem. Tega pa Metod ni upošteval, zato je moral v Rim na zagovor. Papež Janez VIII. pa je leta 880 potrdil slovansko bogoslužje. Po Metodovi smrti so slovansko bogoslužje na Moravskem spet prepovedali.

Predvsem v Bolgariji (Preslav) in Makedoniji (Ohrid) se je začela uveljavljati cirilica. Cirilica je počasi izpodrinila glagolico povsod, razen na Hrvaškem, kjer se je obdržala do 19. stoletja. V 15. stoletju je začela glagolica preko Istre prodirati tudi na Slovensko.

Prve glagoljaške knjige so Hrvati tiskali v Benetkah.

Kanonik Blaž Baromić se je v Benetkah naučil tiskarske obrti. Leta 1493 je tam natisnil *Misal* (brevir), ki se imenuje po njem (ohranjenih je 5 izvodov). Leta 1494 je tiskarsko prešo, svinčene črke in ves ostali pribor pripeljal v Senj in ustanovil tiskarno. Že naslednje leto je natisnil *Misal*, najvažnejše delo tiskarne (slika 6).

Slika 6: 500 let od ustanovitve prve glagoljaške tiskarne v Senju, Hrvaška, 1994.

Leta 1902 je Anton Mahnič, slovenski škof na Krku, kamor so ga poslali, da bi utišal glagoljaše, ustanovil Staroslovansko akademijo (Academia Palaeoslavica Veglensis) (slika 7) z namenom, da proučuje in neguje dediščino sv. Cirila in Metoda in slovanske liturgije. Akademija

je izdajala svetopisemske knjige in svoj Vjesnik. Italijanska okupacija je prekinila delovanje akademije. Leta 1948 pa je začela ponovno delovati. Leta 1952 se je preimenovala v Staroslovanski inštitut. Izdaja svoj časopis *Slovo*.

Slika 7:
100 let
Staroslovanske
akademije na
Krku, Hrvaška,
2002.

Glagolski spomeniki

Sv. Ciril in Metod naj bi s svojimi učenci v staro slovanski jezik prevedla in v glagolici zapisala *Sveto pismo* in nekaj drugih verskih knjig, potrebnih za bogoslužje. Ničesar od tega se ni ohranilo. So se pa ohranili nekateri drugi glagolski zapisi in knjige iz kasnejših obdobj.

Slika 8: 900 let bašćanske plošče, Hrvaška, 2000.

Baška plošča (slika 8) je kamnita plošča z glagolskim napisom. Nastala je okoli leta 1100. Izvira iz cerkve svete Lucije v

Jurandvoru blizu Baške na otoku Krku. En kos so našli v 19. stoletju, še dva pa v letu 1957. Sedaj se nahajajo v Hrvaški akademiji znanosti in umetnosti v Zagrebu (HAZU). V cerkvi pa je njena kopija. Je eden prvih spomenikov hrvaškega jezika – čakavščina z elementi liturgijskega cerkvenoslovanskega jezika. Na njej je prvič zapisano ime za Hrvaško v hrvaščini. Besedilo na plošči omenja hrvaškega kralja Zvonimira (vladal od 1076 do 1089) in njegovo darovanje zemljišča cerkvi sv. Lucije na Krku.

Slika 9: 1150. obletnica priznanja slovanskega liturgičnega jezika, Slovaška, 2018.

Zografski kodeks (*Codex Zographensis* ali *Tetraevangelium Zographense*) je iluminiran staroslovanski kanonski rokopis. Imenuje se po bolgarskem samostanu Zograf na gori Atos. Tam ga je leta 1843 odkril hrvaški diplomat in pisatelj Antun Mihanović. Leta 1860 so ga

menihi podarili ruskemu carju Aleksandru I. (slika 9).

Kodeks se danes nahaja v *Narodni knjižnici* v Sankt Petersburgu. Nastal je konec 10. ali v začetku 11. stoletja. Sestavljajo ga 304 pergamentne folije. Prvih 288 je napisanih v glagolici in vsebujejo evangelije Mateja, Marka, Luke in Janeza, ostali pa so napisani v cirilici in vsebujejo dodatke iz 13. stoletja. Napisan je v okrogli glagolici, jezikovno pa kaže značilnosti zahodne bolgarščine (makedonščine).

Na bloku (črno belo) so freske na triumfalnem loku bazilike Svete Marije Večje (Santa Maria Maggiore) v Rimu. Tu je ob Božiču leta 867 papež Hadrijan II. z vsemi častmi sprejel solunska brata Cirila in Metoda. Na znamki (v barvah) pa je glagolsko besedilo prvih štirih verzov evangelija po Marku.

Assemanov evangelij

Kodeks iz 11. stoletja je leta 1736 našel prefekt vatikanske knjižnice Josip Simon Assemani v nekem samostanu v Jeruzalemu. Sedaj ga hranijo v Vatikanski knjižnici.

Glagolski kodeks vsebuje evangelijska besedila, ki se berejo v nedeljah in praznikih. Vsebuje 158 strani. Zadnje strani manjkajo. Je kopija starejšega verskega besedila, ki sta ga prevedla Ciril in Metod. Napisan je v oglati glagolici (slika 10).

Slika 10: 10 stoletij Assemanovega evangelija, Makedonija, 2004.

Zakonik iz Veprinca

Zakonik iz Veprinca je osnovni pravni dokument srednjeveške veprinske občine v Istri. Nastal je leta 1507. Vsebuje 43 jednatih členov in je s tem najkrajši srednjeveški statut v hrvaškem jeziku. Določa komunalno avtonomijo Veprinca in določa pravice in dolžnosti župana, sodnikov, podložnikov in tujcev. Določa tudi kazni in globe ter delitev glob fevdalcem, sodnikom in tožnikom. V 16. stoletju je bila skoraj polovica moških v Veprincu pismenih. Vse do 18. stoletja so pisali v glagolici. Zakon je napisan v glagolici v jeziku, podobnim mestni čakavščini s pomembnim delom ikavščine (slika 11). Rokopis se danes nahaja v arhivu HAZU.

Slika 11:
500-letnica
zakonika
iz Veprinca,
Hrvaška, 2007.

Hrvojev misal (mašna knjiga) je nastal leta 1403 ali 1404. Vsebuje 380 inicialk in 94 miniatur na 243 listih oziroma 486 pergamentnih straneh. Na nekaterih inicialkah so prikazani heraldični elementi Hrvojevega grba. Na miniaturah pa so prikazani deli Splita: obzidje Dioklecijanove palače, stolp sv. Duje. Vsebuje tudi nekaj glasbenih zapisov (slika 12, 13, 14).

Slika 12,
13, 14:
Hrvojev
Misal
Jugoslavija,
1964

Hrvaška, 2003

Herceg Bosna,
1993

Originalni dokument (Vinodolski zakonik) je izgubljen. Prepis dokumenta je iz 16. stoletja. Napisan je na 16 listih in okrašen z rastlinskimi in geometrijskimi inicialkami (slika 15). Dokument se nahaja v Narodni in univerzitetni knjižnici v Zagrebu.

Hrvoje Vukčić Hrvatinić (1350 – 1415) je bil bosanski in splitski vojvoda ter hrvaški ban. *Misal* so verjetno naročili, da bi cerkvene oblasti sprejele Hrvoja za vojvodo katoliškega Splita, saj so sumili, da je pripadnik bogomilov.

Knjiga se nahaja v knjižnici turških sultanov - Topkapi Saray v Carigradu. Tja je verjetno prispela v 16. stoletju kot dragoceni vojni plen, saj so bile originalno platnice okrašene z dragim kamenjem.

Vinodolski zakonik

Vinodol je bil do leta 1225 del srednjeveške Slavonije, ko ga je hrvaško-ogrski kralj Andrija II. daroval krškemu knezu Vidu II. Frankopanu. Med novimi lastniki in kmeti je prihajalo do nesporazumov, zato so se leta 1288 sestali in v pisni obliki potrdili pravice in dolžnosti kmetov in fevdalcev.

Slika 15: 700 let
Vinodolskega
zakonika
Jugoslavija,
1988.

Beramski misal iz 15. stoletja ima 245 pergamentnih listov. Besedilo je okrašeno s številnimi inicialkami in manjšimi miniaturnami. Je drugi najbolj bogato iluminirani glagolski kodeks (39 miniatur). Žiga Zois je v svoji knjižnici imel štiri glagolske kodekse, ki naj bi nastali v Beramu v Istri (Pazin) in sedaj nahajajo v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) v Ljubljani. Ta je eden izmed treh. Vsebuje koledar, blagoslove, obrazce za maše (slika 16).

Slika 16: Osebno znamko in žig so izdali leta 2015 ob 5. Monaldovih dnevih v Kopru, ko so na znanstvenem simpoziju govorili o glagoljaštvu v Istri in Kopru.

pcebulj52@gmail.com

Sejem zbirateljstva bo 12. in 13. septembra 2020
COLLECTA

Marjan Malič

Nova filatelija, poslana FD Nova Gorica

Ovojnica, ki sem jo dobil pred kratkim, me je presenetila, saj je ena zelo redkih še ohranjenih, ki je bila pred 70. leti poslana v naše društvo. Pismo je bilo poslano Filatelističnemu društvu Nova Gorica, ki je takrat delovalo kot podružnica Filatelistične zveze Slovenije z nazivom Goriška podružnica št.8, ki je bilo ustanovljeno pred 70 leti v Solkanu.

dvakrat. Najprej je bila poslana revija iz Ljubljane filatelističnemu društvu v Novo Gorico. Sprejel jo je gospodar društva, kot se je takrat imenoval skrbnik literature in katalogov društva. Znamke na ovojnici ni, ker je bila poština plačana v gotovini, tudi poštnega žiga, da je bilo poslano iz Ljubljane, ni. Na hrbtni strani je dohodni žig Nova Gorica z datumom 30. 8. 1953, (latinica – cirilica), drugi poštni žig Nove Gorice. Naslednji dan, 31. 8. 1953, je bilo pismo poslano iz Nove Gorice (latinica-cirilica) v Solkan, kar potrjuje dospeli žig Solkan 1. 9. 1953, latinica-cirilica, drugi poštni žig po 2. svetovni vojni. Sedež filatelističnega društva je bil pri prvem predsedniku društva Dr. Francu Marušiču, ki je bil tudi pobudnik ustanovitve Filatelističnega društva v Novi Gorici in se je društvo leta 1965 preimenovalo po njem.

Posebno vrednost ima ovojnica za društvo zato, ker je to do sedaj edina poznana ohranjena naslovljena pošta iz prvih let delovanja društva. Arhiv, ki ga je društvo imelo, je leta 1983 žal uničila poplava. Ostalo je le malo dokumentov s čitljivo vsebino.

Ravno toliko je stara tudi *Nova filatelija*, ki je novonastalim društvom v takratni republiki bivše države Jugoslavije pomenila prvo mesečno filatelistično revijo. Prvi izvodi revije predstavljajo filatelistične podružnice, število njihovih članov, datume ustanavljanja društev, poročila o razstavah, občnih zborih podružnic in še veliko drugega zanimivaga branja. Ovojnica je narejena iz tanjšega kartonskega papirja. Naslov prejemnika je bil napisan s pisalnim strojem, ročno izrezan in nalepljen na pismo. Značilno za takratno obdobje je, da je bil papir, na katerega so pisali s pisalnim strojem, skoraj prozoren. Nad naslovom je opis vsebine v petih točkah: 1. Dopis, 2. Obračun, 3. Mankolista, 4. Brošura, 5. Vrednost in podpis Marko, poslano iz Nove Gorice v Solkan.

Ovojnica, v kateri je bila verjetno poslana revija *Nova filatelija*, je bila uporabljena

marjan.malic@gmail.com

Veni Ferant

Razstava o slovenski književnosti

Tone Petek je tudi že lani na isti dan prvič predstavil to avtorsko razstavo o slovenski književnosti v Ljubljani, jeseni še v Celju, letos pa (5. februarja) še v Rogaški Slatini.

Učenci so dokazali, da še znajo in zmorejo napisati sporočilo ročno, brez mobilnega telefona.

Tudi tokrat so združili moči izkušeni organizatorji. Poleg avtorja razstave Toneta Petka, Zbirateljskega društva Rogaška Slatina in Občine Rogaška Slatina je tudi tokrat aktivno sodelovala Knjižnica Rogaška Slatina, ki je tudi ponudila prostore za to razstavo.

Tone Petek je vse te razstave vključil v projekt „Rastoča knjiga“, poseben čar

prireditvi, ki je bila veliko več, kot le filatelistična razstava, pa so dali mladi iz osnovne šole Rogaška Slatina in Osnovne šole Lava iz Celja. In kaj so počeli mladi? Tisto, kar večina mladih ne dela več. Ročno so napisali cel kup razglednic, izdanih v ta namen, in z njimi razveselil prenekaterega prejemnika, ki še zna ceniti taka sporočila, napisana na roko. Mladi so dokazali, da še znajo in zmorejo na razglednico napisati lepo misel in jo nameniti dobrim ljudem.

Mladi med pisanjem razglednic

Mladi so pisali tudi gospodu Borisu Pahorju

Ob odprtju razstave, ki ga je odlično vodila Marijana Kolenko, ravnateljica Osnovne šole Lava iz Celja, so spregovorili

Odrasli so bili navdušeni nad napisanimi razglednicami

nekateri predstavniki. Tone Petek je razložil koncept razstave, predsednik Društva zbiralcev Rogaška Slatina Vlado Kučan pa je predstavil društvo in njegove aktivnosti ter sodelovanje z drugimi društvi. Nataša Koražija, direktorica Knjižnice Rogaška Slatina, se je zahvalila vsem, ki so pripomogli k še eni uspešni skupni razstavi. Župan Občine Rogaška Slatina je poudaril pomen kulture za naš narod, skupaj z avtorjem pa sta svečano odprla razstavo. V prijetnem vzdušju so se ustvarjalci te prireditve zadržali še nekaj časa in že razmišljali o novih skupnih projektih.

Tone Petek je udeležencem razdelil tudi priložnostna darila, ki jih je nekaj izdelal sam, nekaj pa jih je podarila Pošta Slovenije, ki podpira takšne projekte.

Pri razstavi sta aktivno sodelovala tudi Nani Poljanec (prispeval je fotografijo za razglednico in osebno znamko) ter Veni Ferant (oblikovanje priložnostnega poštnega žiga in razglednice ter osebne znamke).

Pošta Slovenije je prispevala nekaj priložnostnih daril, Tone Petek pa se je organizatorjem in sodelavcem te razstave zahvalil s priložnostnimi filatelističnimi izdelki.

veni.ferant@gmail.com

Utrinek z odprtja razstave v Knjižnici Rogaška Slatina

Ne, to ni Božiček, ampak urednik Nove filatelije pri vsakokratnem pakiranju vaše in naše revije v tiskarni.

Mitja Pelicon

Prva razstava na OŠ Koper

V tem šolskem letu obiskuje filatelistični krožek 7 učencev. Vsi so začetniki, razen enega, ki je pričel obiskovati krožek lansko leto. Vsi so dovolj aktivni in pozitivno radovedni.

Opremili smo jih s pincetami in albumi, prejeli pa so tudi veliko različnih znamk in pisemskih ovojníc. Izbrali so si različne teme: Slovenija, vozila (cestna ter zračna), znamenite ženske, rože, živali, vesolje ter nogomet.

Tako nam je uspelo pripraviti prvo šolsko razstavo. Na njej razstavljajo: Julija Klobučar, Šejla Karalič, Jona Mamič, Jullermo Simonič Novak, Lejla Porič, Taid Šakič ter Teo Mustič. Tudi letos vodita krožek Mitja Pelicon ter mentor Marko Krota.

mitja.pelicon@telemach.net

Veni Ferant

Pol stoletja FD Žalec

Filatelistično društvo Žalec je bilo vpisano v register društev 16. januarja 1970 pod številko 111 pri takratni Skupščini občine Žalec. Tega dne je društvo tudi nakazalo članarino FZS. Prvi začasni predsednik je bil dr. Jože Rasiewitz, ki je društvo vodil že v času pred registracijo.

V prostorih Pošte v Žalcu, s katero sicer člani FD Žalec odlično sodelujejo, so pripravili tudi priložnostno razstavo v štirih društvenih vitrinah. Društvo ima namreč na voljo osem svojih vitrin s po 9 listi A4, tako da si vitrine s Pošte Slovenije izposodijo le izjemoma, kadar pripravijo večjo razstavo. Tudi tokrat so na Pošti dežurali člani, ki to radi počnejo že vsa leta in tvorijo uspešno ekipo. Poleg predsednika društva je vedno navzoč Toni Četina, pa tajnik Srečko Meh, gospodar Ivan Ribič,

glavni pri postavitvah vitrin pa je podpredsednik društva Uroš Zupanc, za katerega radi rečemo, da je ključni mož te ekipe, saj ima samo on ključe za montažo vitrin.

Društvo bo 28. septembra v žalski Knjižnici pripravilo pregled petih desetletij z manjšo razstavo, izdali pa bodo tudi knjigo, v kateri bodo orisali pot, ki jo je društvo opravilo v vseh teh letih.

Foto: Tone Tavčer in Veni Ferant

Toni Četina je nepogrešljiv pri odtisovanju klasičnih poštnih žigov. Maja Vedenik, Srečko Meh in Ivan Ribič pa nadzorujejo njegovo delo.

Predsednik društva Veni Ferant je tudi tokrat poskrbel za priložnostno izdajo ter žigosal pošiljke tistim, ki so jih poslali na pošto v Žalcu.

Vse slovenske znamke iz leta 2019 na enem mestu!

Obiščite
Deželo znamk na
www.dezelaznamk.si

VABLJENI K NAROČILU LETNE MAPE ZNAMK 2019

Letna mapa 2019 vsebuje vse redne in priložnostne poštne znamke, izdane v letu 2019. Mapa je lahko odlično darilo, nepogrešljiva pa je za tiste zbiratelje, ki hranijo celotne letnike znamk. Mapa ne vsebuje zvežčkov, doplačilnic in malih pol.

Naročila

Po pošti: Pošta Slovenije d.o.o., Divizija prodaje,
Oddelek marketinga, 2500 Maribor, Slovenija
Po e-pošti: info@posta.si
Po telefonu: 02 449 2248
Na spletu: www.dezelaznamk.si